

HERINNERINGEN VOOR DE TOEKOMST

STICHTING PHILADELPHIA
VOORZIENINGEN

30 JAAR ZORG VOOR MENSEN MET
EEN VERSTANDELIJKE HANDICAP

STICHTING
J.J. DONDORP
FONDS

GESPREKKEN MET DE PIONIER
JOOP DONDORP

DIT BOEK IS EEN UITGAVE VAN DE
STICHTING J.J. DONDORP FONDS

Philadelphia:

*30 Jaar zorg voor mensen
met een verstandelijke handicap.*

*Gesprekken met de pionier
Joop Dondorp*

Inhoud

Ten geleide.....	5
1. Wat er was: de inrichtingen.....	8
2. Wat er was: het Buitengewoon Onderwijs in de begintijd.....	11
3. De ouders en hun omstandigheden.....	22
4. Philadelphia.....	26
5. De daad bij het woord.....	30
6. Het gezinsvervangend tehuis.....	35
7. Overdag.....	38
8. Opleiding.....	44
9. Voor- en tegenspoed.....	50
10. De rol van de kerken.....	54
11. Besturen en leidinggeven: vroeger en nu.....	62
12. De mens met een handicap: vroeger, nu en in de toekomst.....	67
Slot.....	75
Levensloop J.J. Dondorp.....	76
Onderscheidingen.....	79
Nawoord.....	80

Ten geleide

Voor u ligt een boek dat gaat over de ontwikkeling van de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap in Nederland. Eigenlijk kunnen alleen ouders van wat oudere gehandicapte kinderen hierover vertellen. Hoe was het, jaren geleden, om een 'achterlijk' kind te hebben? Voor jezelf, je gezin? Hoe praatten de mensen er over (als je al iets losliet)? Hoe moest het met school? Hoe moest het later, als je als ouders niet meer voor je kind kon zorgen?

En hoe is het nu? Zijn er veranderingen? Verbeteringen?

Gelukkig is er in Nederland iemand die al vanaf de jaren dertig ontelbare contacten had met ouders van gehandicapte kinderen. Iemand, die zijn hele leven hard werkte om voor hen verbeteringen te bewerkstelligen. Bijvoorbeeld beter onderwijs, speciaal aangepast aan de individuele leerling. Maar vooral, voor al die kinderen die niet naar een 'speciale' school konden en thuis verzorgd werden - meestal zonder deskundige begeleiding - kleine (woon)voorzieningen, afgestemd op de behoeften van de groep mensen die er woonde. En natuurlijk voor de ouders een financiële regeling. Want die was er niet, in onze 'verzorgingsstaat'.

Die iemand is de heer J. J. Dondorp, thans 85 jaar. Hij heeft de zorg zien ontwikkelen en zelf daar - samen met vele anderen - een belangrijk aandeel in gehad. Aan de hand van zijn persoonlijke herinneringen - die de periode beslaan van ± 1930 tot heden - kwam dit boek tot stand. Het is geen historische studie met wetenschappelijke pretentie geworden. Het is een praktijkverhaal - niet meer en niet minder. Als onderwijzer in het Buitengewoon Onderwijs zag de heer Dondorp de grote nood onder ouders met een gehandicapt kind. En ging aan de slag. Onvermoeibaar. Hij reisde stad en land af, mobiliseerde ouders, richtte - samen met collega's en/of werkvrienden - verenigingen en stichtingen op om allerlei voorzieningen van de grond te krijgen.

STICHTING
J.J. DONDORP
FONDS

Belangrijkste initiatieven van hem waren wel de oprichting van de Protestants Christelijke Oudervereniging Philadelphia en de Protestants-christelijke Stichting Philadelphia Tehuizen (thans: Voorzieningen). Van beide was hij jarenlang voorzitter. Dit jaar, 1991, bestaat de Stichting Philadelphia Voorzieningen 30 jaar. Ter gelegenheid hiervan besloot haar dochterstichting, de Stichting J. J. Dondorp Fonds, dit boek uit te geven over het werk wat de afgelopen decennia tot stand is gekomen. Met niet alleen feiten over nieuwe huizen en wetten, maar ook over de maatschappelijke context.

Hoe werd er gepraat en gedacht en geschreven over 'hen die achterbleven?' Vrolijke en verdrietige dingen passeren de revue. Hoe gaan wij als samenleving, anno 1991, om met onze medeburgers met een handicap?

Wie kon hiervoor beter benaderd worden dan de heer Dondorp, inmiddels de Nestor van de gehandicaptenzorg in Nederland? Gelukkig was de heer Dondorp bereid aan de totstandkoming van dit boek mee te werken door middel van gesprekken en het vele materiaal uit zijn persoonlijke archief dat hij ons ter beschikking stelde.

In dit boek wordt vooral gesproken over datgene wat gebeurde op het 'protestants-christelijke erf'. Wat de benaming van mensen met een verstandelijke handicap betreft: die is erg aan verandering onderhevig geweest. In dit boek wordt soms de benaming gebruikt die in de betreffende tijd gangbaar was, ook al vinden wij bepaalde termen nu achterhaald of nodeloos stigmatiserend. Toch hoorden zij bij het gebeuren rondom de gehandicapte mensen en bepaalden (mede) de manier waarop over deze medemensen met een handicap werd gedacht. 30 jaar Stichting Philadelphia Voorzieningen met alles wat er aan voorafging. Wij hopen dat de stichting ook in de toekomst haar doelstelling - het helpen van mensen met een handicap en hun ouders/familie - kan waarmaken.

Ouders die een geestelijk gehandicapt kind hadden wat ze echt niet meer konden verzorgen, konden sinds het einde van de vorige eeuw terecht bij een vijftal inrichtingen voor zwakzinnigen, waaronder de Dr. Mr. Willem van den Bergh-Stichting in Noordwijk, Groot Schuijlenburg in Apeldoorn (beiden van Gereformeerde signatuur) en het Hendrik van Boeijenoord in Assen (Hervormd). In totaal werden hier verscheidene duizenden gehandicapte mensen verzorgd. Het ging hierbij hoofdzakelijk om jongeren. Immers, gehandicapte mensen werden nog niet zo oud als nu. Deze inrichtingen, speciaal voor mensen met een geestelijke handicap, waren een groot goed. De kinderen werden er meestal liefdevol verzorgd. Vooral voor mensen uit de stad, was deze mogelijkheid een uitkomst. In een kleine (boven)behuizing was het erg moeilijk een gehandicapt kind te verzorgen. Veelal sliepen alle kinderen in één kamer.

Op het platteland was het wat gemakkelijker. Er was nog niet zo'n druk verkeer en meer ruimte. Het gebeurde wel dat op het erf van een boerderij een ruime 'box' stond met een gehandicapt kind erin of het kind speelde op het erf. Wanneer ze ouder werden, bleven ze in het dorp, slenterden daar rond en werden heel vriendelijk 'de dorpsgek' genoemd. In die tijd was het gezin (vaak een groot gezin) de plaats waar het gehandicapte kind moest opgroeien. Maar, als ouders besloten tot opname, moesten ze het zelf bekostigen en aftrekposten bestonden niet.

In De Rotterdammer verscheen in de dertiger jaren een artikelenreeks ZWAKZINNIGEN EN HUN LEED, Waar schaduwen vallen en licht ontstoken wordt, waarin onder andere verslag werd gedaan van een bezoek aan één van de grote inrichtingen. Hierin werd vooral de ruimte geprezen die men letterlijk en figuurlijk aan de zwakzinnige gaf. Zalen die uitzagen op een vijver of een hertenkamp. De goede hygiëne waarmee de zusters de patiëntjes "zindelijk en frisch" maakten. Het eenvoudige on-

Waar schaduwen vallen en licht ontstoken v.

ZWAKZINNIGEN EN HUN LEED

Uitwijding van den horizont

daarom?) zoo uiterst practisch. De onde-
zerees staat, omringd aan drie zijden door
schoolbanken (men zie de foto) op een
lager bodem, zoodat zij niet den gan-
ten dag in een hoek van 90° behoeft te we-
zen, niet het drukkend g
-zen staat

derwijs in een speciale school op de inrichting, het akkerwerk, de schooltuin. De grote liefde en toewijding van de zusters. Het terrein waar de bewoners (in het artikel spreekt men van 'zwakzinnigen') vrij konden rondlopen, eigen winkels, een fietmaker en dergelijke. Uiteindelijk doel hierbij was: de zwakzinnigen een plaats te geven waar zij "in eigen verhoudingen van aanleg en kunnen" een opvoeding krijgen. En wel omdat zij "in de normale samenleving tot duurzame kwelling zouden veroordeeld zijn". Deze inrichtingen lagen dan ook ver van de samenleving af. Vaak waren zij gesitueerd in de duinen, in de bossen of op de hei.

De manier waarop over de gehandicapte mensen werd gesproken doet enigszins neerbuigend aan, getuige het volgende citaat. "Overigens, welk een tragisch geheel van lichamelijk en geestelijk, in houding en op het gelaat af te lezen kinderleed. Maar waarin nu toch een glimp van bewust leven doorglanst - hoe dankbaar zijn ze voor een vriendelijke blik, een bemoedigend handgebaar."

Trouwens, schrijver dezer artikelen liet duidelijk zijn persoonlijke bewondering blijken voor het werk dat hier werd gedaan, met veel overtuiging en geduld.

Maar, zoals gezegd, van deze inrichtingen waren er maar enkele en er waren veel meer gehandicapte mensen in Nederland. Bovendien waren de inrichtingen zeer grootschalig en, hoewel waardering past voor de zorg die er geleverd werd, werkte de omgeving stigmatisering in de hand en was de zorg niet individu-gericht.

Dat er weinig voorzieningen waren, kwam ook door de houding van de samenleving als geheel. Met uitzondering van hen die het als hun roeping zagen, had de gemeenschap als geheel niet veel over voor de verzorging van deze kinderen en volwassenen. Dus de ouders moesten de verzorging zelf betalen. Kon men dat niet, dan moest men naar 'Sociale Zaken'. En dat was in die tijd niet gemakkelijk. En geldelijke hulp vragen bij de diaconie van de kerk viel ook niet mee. Het was voor ouders erg moeilijk om 'met de pet in de hand' zichzelf als armlastige te melden bij de diaconie wegens het hebben van een gehandicapt kind.

Kortom, er werd veel getobd in gezinnen met een gehandicapt kind en er waren weinig opvangmogelijkheden.

Zoals uit het vorige hoofdstuk blijkt, werden veel geestelijk gehandicapte kinderen thuis verzorgd en waren de mogelijkheden van uithuisplaatsing gering. (Bij de dove, blinde, epileptische en lichamelijke gehandicapten lagen deze zaken weer anders, maar ook hier kende men veel zorgen).

De kinderen die thuis waren gingen gewoon naar school, ook al waren ze (licht) verstandelijk gehandicapt. Soms gaf dit niet zo veel problemen. Zo zat op een klein dorpsschooltje soms een mongooltje (achter) in de klas, en dat ging best. Maar ... het kind deed niet echt mee met de lessen en leerde dus niets. Bij andere kinderen leverde dit schoolgaan wel echt moeilijkheden op. Het kind kon niet meekomen, haalde de ene onvoldoende na de andere, kreeg soms straf en knorren. In het speelkwartier kon men het in een hoek van de speelplaats vinden..... Het raakte in zichzelf gekeerd of werd ongecontroleerd en moeilijk. Maar deze leerlingen telden wel mee voor het leerlingenaantal van de school met als gevolg dat de leerkrachten hen toch wel wilden houden, soms ten koste van het kind (en van het Buitengewoon Lager Onderwijs).

Gelukkig waren er enkele scholen voor Buitengewoon Lager Onderwijs, de B.L.O.-scholen, in de volksmond de 'achterlijke scholen' en ook wel 'gekkenscholen', 'imbecielenscholen' of 'debielenscholen' genoemd. Ze waren vooral gevestigd in de grote steden, onder andere Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Dordrecht (deze waren van protestants-christelijke signatuur). Ook op de reeds genoemde inrichtingen waren scholen, die de kinderen overdag opvingen. Maar het vervoer van deze kinderen leverde vaak moeilijkheden op, vooral financieel.

Pas veel later kwamen er ook streekscholen. Deze waren van het grootste belang omdat zij kinderen uit de plattelandsomge-

ving van een gemeente konden opnemen. Immers, op het platteland woonden veel gehandicapte kinderen thuis. Dat was toen eigenlijk gemakkelijker dan nu. Er was minder verkeer, de kinderen konden op en om een boerderij vrij rondlopen en eventueel veel lawaai maken zonder dat dit gevaar voor henzelf of ongemak voor de omgeving opleverde. Op deze scholen kregen de kinderen in kleinere klassen meer individueel gericht onderwijs.

Bij Koninklijk Besluit (KB) van 1923 erkende de overheid de betekenis van het B.L.O., echter zonder dit om te zetten in financiële steun. Alleen werd er per 18 B.L.O.-leerlingen 1 leerkracht betaald. Het zou tot 1950 duren voordat weer een Koninklijk Besluit (een KB-tje) gelijkstelling bracht wat betreft de volledige exploitatie met het gewoon Lager Onderwijs.

Wat gebeurde er in de tussentijd? Van 1923 - 1950?

Een heleboel.

Allereerst moest het Buitengewoon Onderwijs (B.O.) zijn eigen bestaan rechtvaardigen. Het gewoon Lager Onderwijs zag niet zoveel in het B.O. Accentueerde je juist niet de handicap door de kinderen naar aparte scholen te sturen?

Om het speciale onderwijs te verdedigen werd de volgende anecdoten wel aangewend:

Het Chr. Buitengewoon Lager Onderwijs te Rotterdam

Ze leren het meest door „doen”

Weer Zon en vreugde gebracht in het
leven van moeilijke kinderen

Een dwaze voerman spande eens een halfkreupel en een gezond paard samen voor zijn wagen en wilde in gestrekten draf weggrijden om tijdig op de plaats van bestemming te komen. Het gezonde paard was hiertoe wel in staat, maar het kreupele dier belemmerde niet alleen zijn metgezel in diens bewegingen, doch het kreeg bovendien hoe langer hoe meer pijn. Onmeedogenloos liet de voerman toen zijn zweep neerkomen op het arme beest, dat wel wilde, maar niet kon. Er was immers niets te zien aan het paard. Het moest maar leren lopen. Een klein eindje hield het dier nog vol, maar toen kon het bestist niet meer. De voerman reed met het gezonde paard alleen door en liet het kreupele liggen, waar het lag.

fersdoosje was met een in stukken geknipte zin waarna de woorden weer in de goede volgorde gelegd moesten worden op een rekje. Bijvoorbeeld 'De appel hangt aan de boom' en niet 'De boom hangt aan de appel'. Door de zinnen langer te maken kon je de moeilijkheidsgraad opvoeren.

Ook deed hij bonen in een lucifersdoosje om de kinderen met getallen te leren omgaan. 6 of 7 bonen bij elkaar optellen of van elkaar aftrekken. Dit scheen zo bijzonder te zijn, dat het hoofd der school dit demonstreerde toen de inspecteur van het B.L.O. de school bezocht.

Het Buitengewoon Onderwijs liep lange tijd voorop door de creativiteit en de gemotiveerdheid van de onderwijs-mensen om de dingen duidelijk uit te leggen. Er werden leermiddelen ontwikkeld die later door het gewoon L.O. werden overgenomen. Kortom, men maakte van de nood een deugd.

De heer Dondorp begon aan de speciale studie om op deze scholen les te mogen geven. Hij volgde twee jaar de lessen die gegeven werden door het Seminarium voor Orthopedagogiek in Zeist. (Thans is deze opleiding met enkele anderen gefuseerd tot: Het Instituut voor Hoger Pedagogisch Onderwijs in Utrecht). Het diploma was een vereiste voor leerkrachten in het B.O. Daarna studeerde hij een aantal jaren Pedagogiek bij Professor Waterink (in het Paedagogisch Instituut te Amsterdam), totdat de oorlog dit niet langer toeliet.

Naar Gorcum

Ondanks studie en ervaringen was hij niet erg gelukkig in Amsterdam. Hij kon zijn wieken niet uitslaan! Hij wilde iets anders, iets meer voor deze kinderen.

Een studiebezoek aan de Willem van den Berghstichting in Noordwijk was in dit stadium van doorslaggevend belang. Wat hij daar zag was voor hem een openbaring. Het was voor het eerst dat hij de gang van zaken in een inrichting met eigen ogen zag. Hij voerde er gesprekken met de toenmalige directeur J. Jüch (in de oorlog verraden en aan een ziekte in kamp Amersfoort overleden). Bij deze inrichting in Noordwijk liep

werkelijk van alles rond. Zogenaamde 'diep' zwakzinnigen, bijeen gehouden door een touw tijdens het wandelen, 'debiele' kinderen van allerlei soort, maar ook lastige voorgedijkinderen enzovoort. Door deze gesprekken met Jüch veranderde een aarzelend voornemen in een vast besluit: hij solliciteerde als hoofd naar een nieuwe, nog op te richten school voor B.L.O. in Gorcum, de latere Pr. Beatrixschool. In deze (dertiger) jaren kwamen meerdere ook protestants-christelijke scholen van de grond. Het was 1938 en Joop Dondorp ging van start.

Eigenlijk moest hij weer van voren af aan beginnen. De school in de Zustersteeg in Gorcum was oud en verwaarloosd. Er was een donkere, kleine speelplaats. Maar er was een enthousiaste staf aan personeel, die niet schroomde zelf te schilderen en te behangen. Om in het kamertje van het hoofd te komen, moest men eerst door een klas heen. De keuken was ingericht in een oude muurkast. Om toegelaten te worden, moesten de kinderen eerst getest worden of ze wel werkelijk op deze school thuishoorden. Dat gebeurde met een heel eenvoudige test (de Binet-Simontest, oorspronkelijk samengesteld voor het Franse leger) door het hoofd van de school, en een medische keuring door de schoolarts.

Voor wie waren deze scholen nu bedoeld?

Voor kinderen die uitvielen op gewone lagere scholen maar wel 'opvoedbaar' waren. Wie dat waren, dat maakten de dokter en het hoofd der school uit. Anders gezegd, kinderen werden toegelaten op grond van een medisch-pedagogisch onderzoek. Hun intelligentie werd bepaald met bovengenoemde methode Binet-Simon. Maar niet alleen de intelligentie werd gemeten, het ging om de hele persoonlijkheid van het kind.

Het ging bij het B.L.O. meestal om 'debiele' kinderen. Maar langzamerhand ontstonden er de zogenaamde 'bezinkingsklassen' waarin de imbecielen werden opgevangen. Zo kon het gebeuren dat de heer Dondorp in 1947, als aanvulling op de Pr. Beatrixschool, ook van start ging met de Pr. Ireneschool, een school die men nu een school voor Zeer Moeilijk Lerende Kinderen noemt.

De normale scholen zaten helemaal niet te wachten op de Beatrixschool. Maar Dondorp ging letterlijk 'de boer op' om zijn school te promoten. Het te 'bewerken' gebied was erg groot: de Alblasserwaard, Vijfheren Landen, het Land van Altena etc. En dit ging allemaal op de fiets! Joop Dondorp fietste stad en land af om van alles en nog wat te regelen. Praten met het personeel van de school, later steeds meer praten met ouders, vervoer zien te regelen enzovoort. En, als hij de kans kreeg, lezingen houden op ouderavonden van gewone scholen of bij vrouwenverenigingen. Kortom, hij bracht het Buitengewoon Onderwijs avond aan avond 'aan de man'. Maar ... hij deed het graag. Hij merkte dat hij wat kon doen voor de kinderen en hun ouders. De school begon met 10/12 kinderen, later waren er 120 leerlingen.

(Trouwens, de heer Dondorp ontvangt nu nog brieven, telefoontjes en bezoek van oud-leerlingen uit Gorcum).

Maar toen ... de oorlog in 1940. Alleen al over deze periode zou een apart boek te schrijven zijn. In ieder geval, het was voor een streekschool in het 'randgebied' erg moeilijk om te overleven. Randgebied, want Gorcum lag op de grens tussen de Duitse en Geallieerde troepen: in Brabant lagen de Engelsen en de Biesbosch was een strategisch interessant gebied. Er liep namelijk een geheime route voor verzetsstrijders en ontsnapte Engelse vliegeniers.

Telkens (in totaal 14 keer!) moest er - vanwege het feit dat de Duitsers weer het gebouw vorderden - verhuisd worden om te langten leste met 10 kinderen in de Joodse Synagoge te eindigen. Na 1945 begon men weer met frisse moed te werken aan de bouw van een nieuwe school, een zogenaamde vleugelschool buiten de stad, met een openbare en een christelijke vleugel en sommige vertrekken gezamenlijk.

De opening kon Joop Dondorp niet meer mee maken: hij solliciteerde als hoofd van een nieuwe school in Hilversum. En het was daar dat hij tot ontplooiing kwam.

Dat het voor de leerkrachten in het gewoon Lager Onderwijs niet altijd even duidelijk was welke kinderen zij konden doorverwijzen naar de B.L.O.-school blijkt uit het volgende. Een Amsterdams schoolhoofd adviseerde een kind naar de debielenschool te zenden met de motivering: "heeft een hartkwaal". Een andere schreef: "Is suf; dat komt omdat hij 's morgens om zes uur op moet om geld te verdienen".

En de heer Dondorp noteerde eens uit de mond van een zwartgallige onderwijzer: "Alle leerlingen zijn hier zwakzinnig. Ik kan ze niet naar u sturen, want dan kan ik de school wel sluiten" waarop de heer Dondorp fijntjes suggereerde er dan maar een debielenschool van te maken ...

Maar de merkwaardigste opmerking hoorde Joop Dondorp eens van het hoofd van een (bijzondere) school die zei: "Mijn kerkgenootschap kent geen zwakzinnigheid".

De ouders

Na aanvankelijke schaamte en schroom werden ouders steeds enthousiaster over dit type onderwijs. Hun kind kwam tot prestaties die het op de lagere school nooit haalde. Het werd rustiger en gemakkelijker in de omgang. De meisjes leerden naaien, handwerken en het verrichten van huishoudelijk werk, de jongens werden voorbereid op een baan in de maatschappij, als meubelmaker of als tuinman. Velen 'kwamen goed terecht'. Ook hierbij bemiddelde de school. Veel ouders zeiden achteraf "Hadden we het maar eerder geweten".

Het was voor de ouders een grote rust, te weten dat op deze scholen de leerkrachten met veel geduld, toewijding en deskundigheid hun kind zo veel mogelijk bijbrachten. Tevens

In de winkel op school: praktisch leren rekenen met geld.

bracht het overdag rust in het gezin, de moeder zat niet constant in de zorgen over haar kind, maar wist dat het in vertrouwde handen was.

Verhuizing naar Hilversum

Na 10 jaar Gorcum ging Joop Dondorp naar Hilversum. Daar was, evenals op veel andere plaatsen, in de jaren dertig een vereniging voor Christelijk Buitengewoon Onderwijs opgericht. Maar de activiteiten van deze vereniging waren sterk geremd door de oorlog. Na de oorlog moesten ze eerst weer even bijkomen...

In 1949 kreeg het bestuur schoolruimte voor een nieuwe school met een nieuwe naam: een M.L.K. school (School voor Moeilijk Lerende Kinderen). Het betrof een leegstaand administratiegebouw van de Duitsers, in een mooie villawijk. Het werd helemaal verbouwd en opnieuw ingericht. Bijgestaan door een zeer toegewijde staf, groeide deze school, de Wissel-

Het eerste gebouw van de Wisseloordschool.

oordschool, spoedig uit tot een grote school met 10 leerkrachten.

Maar het Buitengewoon Onderwijs moest nog steeds 'verkocht' worden aan de scholen in het Gooi. En dat ging, evenals in Gorcum, gepaard met veel voorlichting, lezingen bij allerlei (vooral) vrouwenverenigingen, besprekingen bij hoofden van scholen etc.

Joop Dondorp had ook een goed contact met de NCRV. Daar werd hij opgenomen in een team voor uitzendingen voor scholen, waarbij ook het Buitengewoon Onderwijs aan bod kwam.

Ook hield hij een serie lezingen voor de radio getiteld 'Buitensenen van de Maatschappij'. Mede hierdoor kreeg hij meer bekendheid en trad hij vele malen in het land op als spreker bij bijeenkomsten of ouderavonden van scholen.

In 1958 werd hij voorzitter van de Unie van Christelijk Buiten-

gewoon Onderwijs (CBO). Dit was de vakorganisatie van onderwijzers en artsen bij het B.L.O.

Tevens werd hij hoofdredacteur van het tijdschrift van deze Unie en kwam als zodanig in het bestuur van het Seminarium voor Orthopedagogiek. Bij dit alles werkte hij nauw samen met de collega's van het openbaar en het Rooms Katholiek B.L.O in allerlei organisaties.

Men diene wel te bedenken dat de heer Dondorp dit alles deed, naast het hoofd-zijn van een B.L.O.-school. Hij had dit vele werk dan ook niet kunnen doen, wanneer hij niet altijd terug had kunnen vallen op een hecht en goed team in deze school.

In het begin van de jaren vijftig werden er steeds meer scholen voor moeilijk lerende kinderen opgericht. Hierdoor moest ook de pedagogische begeleiding van deze kinderen tijdens en na hun schoolperiode meer en meer ingevuld worden. Er werden dan ook overal stichtingen opgericht voor Sociaal Pedagogische Zorg. Zij vervingen de vroegere Nazorg en waren landelijk gebundeld in het Protestants Christelijk Nazorg Verband (PCNV).

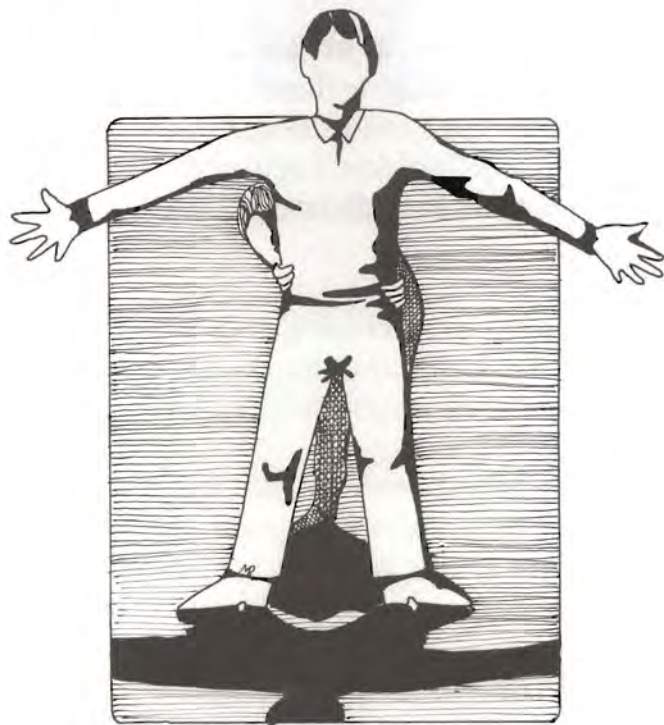
Al met al waren er dus 3 organisaties: de Besturenbond C.B.O., de Unie C.B.O. voor de leerkrachten en toen ook het PCNV.

Deze drie organisaties hadden regelmatig overleg, onder de noemer: Federatie voor het Christelijk B.L.O.

3 De ouders en hun omstandigheden

Voor ouders met een gehandicapt kind waren de problemen huizenhoog. Vooral als het ging om ernstig gehandicapte kinderen die van minuut tot minuut verzorging en aandacht vroegen. Een niet aflatende verzorgingstaak, veelal voor de moeder. De druk die het gehandicapte kind uitoefende op het hele gezin, op de andere (jonge) kinderen. De kosten voor speciale voeding, extra was en verschoningen, eventueel vervoer e.d. Maar vooral, het isolement. Familie die niet zo vaak meer komt. Ouders gaan/kunnen niet meer weg en bezoek komt er niet meer. De schaamte. Het je geen raad weten met het gedrag van je eigen kind. Het schuldgevoel.

Natuurlijk, er waren de inrichtingen. Maar veel ouders hadden een diepgeworteld gevoel dat zij zelf voor hun kind moesten zorgen. Het was hun kind, hen door God gegeven en daar waren zij verantwoordelijk voor. Maar toch, het was zo zwaar en vaak was er schaamte en isolement. De schaamte en het isolement voerden ver, heel ver.

Zo werd de heer Dondorp eens geroepen bij een gezin waarvan de moeder juist was overleden. Boven, op de slaapkamer van een rijtjeshuis, trof hij een gehandicapte vrouw aan van 36 jaar. Niemand, buiten de directe familie, had ooit geweten dat zij bestond. Zij kon niet lopen, niet praten. Zij werd opgenomen in een inrichting waar ze alsnog aan haar ontwikkeling kon beginnen.

Maar ook als het kind lichter gehandicapt was, en het naar school (B.L.O.) of een andere vorm van dagopvang kon gaan, bleef er de niet aflatende vraag van ouders: Wat gebeurt er als wij er niet meer zijn?

In de beginjaren 60 hield Joop Dondorp verschillende lezingenseries voor de NCRV-radio getiteld: 'Moeten zij dan buiten blijven?' en 'Buitenmensen van de maatschappij'. Eén van deze lezingen wijdde hij speciaal aan het thema 'Wanneer wij er straks niet meer zijn'. Hij sprak hierin met de ouders van Annie, 80 en 75 jaar oud. Als wij er niet meer zijn, moet Annie dan in een inrichting? Nee, vond Joop Dondorp, er moeten nieuwe, kleinere tehuizen komen voor deze volwassen mannen en vrouwen, die in een inrichting niet op hun plaats zijn. In de praktijk van toen kwamen velen noodgedwongen in een tehuis voor bejaarden of in een psychiatrische inrichting terecht.

Soms werd op het sterfbed van broers of zussen gevraagd de zware belofte af te leggen de gehandicapte broer of zus in huis te zullen nemen. Of die boer, die de boerderij aan zijn zoon vermaakte onder voorwaarde dat hij zijn hele leven voor zijn gehandicapte broer zou zorgen.

Joop Dondorp, en met hem vele collega's, vond dat dat zo niet langer kon. "Wij leven in een andere tijd, de huizen zijn kleiner dan vroeger, niet iedereen kan zomaar iemand in huis nemen voor altijd, er zijn andere opvattingen".

En dus deed hij voor de radio dringende en indringende oproepen aan particulieren, kerken, politieke partijen, om steun te verlenen waar ze maar konden.

"In ieder dorp, in iedere stad is nood, vaak stille nood". Joop

Het lichamelijk- en geestelijk gehandicapte kind staat de laatste jaren wel in het centrum van de belangstelling. Het lijkt wel of men, geschrokken door andere opvattingen tijdens de laatste wereldoorlog, nu probeert in te halen wat eeuwen verwaarloosd was. Het afwijkende kind is in 1964 niet meer een probleemkind voor de ouders alleen, het is een probleemkind geworden van de gemeenschap. En de gemeenschap wil helpen nu. Wanneer zij maar op de hoogte is van de nood, die er heerst en die gelenigd moet worden. En nu is het in deze serie lezingen helemaal de bedoeling niet om nu eens aan te gaan geven, hoeveel nood er is. Neen, dit zijn voorlichtingslezingen.

Want iedereen krijgt ermes te maken. En dan blijkt, hoe ontstellend groot de onkunde is van hen die moeten helpen. De kerk met haar predikanten en haar ouderlingen. Zelfs voor vele medici. De pers schrijft soms de grootste onzin. Ieder, die zich op sociaal, maatschappelijk- of politiek terrein beweegt wordt in deze tijd geconfronteerd met vraagstukken, waarover hij mede gesproken wordt een oordeel uit te spreken. Want overal is actie. Overal wordt steun en hulp gevraagd voor nieuwe plannen. Het aantal deskundigen is echter maar klein. Het is om deze reden, dat de N.C.R.V. deze serie lezingen in haar programma heeft opgenomen. De N.C.R.V., die reeds jaren geleden liet

18

buitenmensen van de maatschappij

EEN SERIE LEZINGEN OVER HET
GEESTELIJK AFWIJKENDE KIND

De heer J. J. Dondorp, voorzitter van de vereniging „Philadelpha” bespreekt de problemen van de gezinnen met een geestelijk afwijkend kind.

EERSTE SERIE:

DE EERSTE JAREN:

- 8 januari: De blijde verwachting en de teleurstelling. Oorzaken.
- 15 januari: Onzekerheid der ouders en de steun van de gemeenschap.
- 22 januari: Opvoeding in de eerste jaren. Spel- en speelmateriaal.

TWEDE SERIE:

WELKE MOGELIJKHEDEN ZIJN ER LATER?

- 5 februari: De school voor deze kinderen.
- 12 februari: Recht op arbeid. De arbeidsinrichting.
- 19 februari: Wanneer wij er straks niet meer zijn.

DERDE SERIE:

DE ZWAARDER GEESTELIJK ACHTERGEBLEVENEN

- 4 maart: De dagverblijven voor het kind thuis.
- 11 maart: De inrichting.
- 18 maart: De opleiding van hen, die met de verzorging belast zijn.

RADIO WOENSDAGAVOND 11.00 UUR

blijken dat zij de roepstem van het „gekrookte riet” hoorde (Loesje).

Maar ook voor de ouders zal zijn deze lezingen. Zij worden voor de moeilijke taak gesteld om zonder enige opleiding de opvoeding van hun gehandicapte kind ter hand te nemen. Zij weten de mogelijkheden niet die er ook voor hun kind zijn, zodat ze toch met vertrouwen de toekomst mogen tegemoet zien.

Deze ouders mogen het hopen, dat naast hen een groot aantal vrienden staan, die mede willen helpen en hun beste krachten inzetten.

Maar ook voor de buurt, die straat zijn deze lezingen. Bijna in iedere straat is zo'n gezin. Luistert U eens naar deze lezingen. Ook dit kind in dit gezin kruist uw weg. U hoort er dan iets meer van. Of is het nu zoals ik las in het Philadelphie blad:

Er woont een kind in onze straat dat naar de B.L.O. school gaat. Maar ja . . . 't is van de buurman.

In deze lezingen zal geen een woord op alle vragen gegeven kunnen worden. Er zijn vragen, waarop wij mensen het antwoord schuldig moeten blijven. Maar zijn er vragen, opmerkingen nodig, schrijft U gerust naar de N.C.R.V. te Hilversum en U ontvangt het mogelijk advies.

J. J. Dondorp

Dondorp deed oproepen op een emotionele, indringende wijze. In dagbladen, tijdschriften en voor de radio. In onze tijd zouden we misschien zeggen, te emotioneel, te verplichtend. Maar het was nodig om het taboe te doorbreken. Om ouders uit hun isolement te halen zodat ze zich zouden laten horen.

Want daar was het Dondorp om te doen. Vanuit Amerika kwam het nieuws dat ouders zich gingen organiseren en daadwerkelijk dingen voor elkaar kregen. Dat moest hier in Nederland ook gebeuren.

In Amerika ontstonden meer en meer verenigingen van ouders die meenden samen sterk te moeten gaan staan voor het belang van hun kinderen. Deze gedachte waaide over naar Nederland en hier werd van algemene (neutrale) zijde alras een poging gedaan een dergelijke organisatie op te richten, die de naam kreeg 'Helpt elkander'. Er werd contact gezocht met bovengenoemde christelijk federatie.

Joop Dondorp: "Onze federatie voelde er wel wat voor, onder voorwaarde dat onze identiteit gewaarborgd zou zijn. Toen de statuten van deze vereniging op tafel lagen, bleek dit echter niet het geval te zijn. Toen werd vanuit onze federatie besloten om, naast 'Helpt elkander' een eigen vereniging op te richten op protestants-christelijke basis. De heer Schreuder, directeur van het Orthopedagogisch Instituut Schreuder in Arnhem, stelde een reglement op dat - lichtelijk bijgeschaafd - akkoord werd bevonden.

En toen moest de nieuwe vereniging, de boreling nog een naam hebben. Uiteindelijk werd als naam aangenomen (op voordracht van ds. A. Th. Vos uit Arnhem) 'Philadelphia' hetgeen betekent: broederliefde, dus: dient elkander door de liefde. Mooier kon het niet". De naam Philadelphia is ontleend aan het boek Openbaringen waar één van de brieven van de apostel Paulus gericht is aan de gemeente Philadelphia. In deze brief is sprake van een kleine gemeente die toch grote kracht heeft omdat God hen die geeft. En God geeft hun geopende deuren die niemand zal sluiten. De vereniging sprak met de keuze van deze naam uit te hopen dat deze beloften

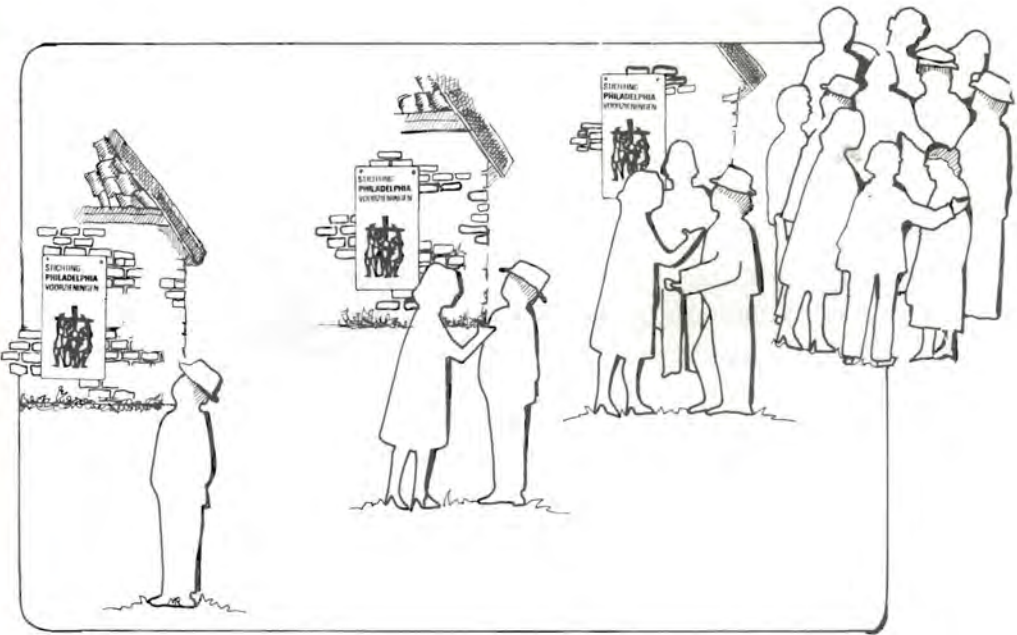

voor veel gezinnen met een gehandicapt kind waarheid zouden worden.

Joop Dondorp werd door de federatie benoemd als voorzitter.

Eerste doelstelling van deze Vereniging was het bij elkaar brengen van ouders om elkaar tot troost en steun te zijn.

En dus moest er gewerkt worden. Mede door het reeds bestaande tijdschrift voor C.B.O. werd via alle (B.L.O.)-scholen voorlichting gegeven. Iedere school pakte het op zijn eigen manier aan. Maar mag gerust stellen, dat de ZMLK-scholen het voortouw hebben genomen. Zo verrezen in korte tijd veel afdelingen van deze landelijke vereniging Philadelphia uit de grond.

Over deze periode is veel te vertellen. Vooral door de voorzitter, de heer Dondorp, die stad en land doortrok om voorlichting over deze nieuwe vereniging te geven.

Het was ongelooflijk wat er in korte tijd tot stand kwam. Toch zegt Dondorp: "Nee, het was niet zo bijzonder en het was geen

verdienste van wie dan ook. De tijd was er gewoon rijp voor". En inderdaad, het was alsof er een maatschappelijk taboe was doorbroken. Ouders, die nooit hadden durven en kunnen praten, zochten nu contact met elkaar en durfden zich maatschappelijk 'laten zien'.

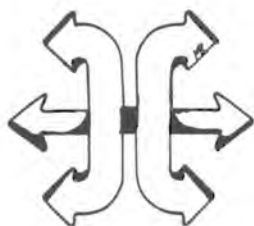
En Joop Dondorp ging door met spreekbeurten en informatie-avonden.

(Overigens: de heer Dondorp deed dit werk vrijwillig naast zijn functie als hoofd van een B.L.O.-school...)

Vele ouders meldden zich aan en werden actieve en gemotiveerde leden, zochten weer andere ouders op om hen over Philadelphia te vertellen en zo rolde de sneeuwbal verder en verder.

Spoedig kwam de eerste Jaarvergadering van de Oudervereniging in Utrecht. En nog één.

Het werk van de Oudervereniging werd voor het eerst ook van overheidswege met belangstelling gevolgd. De toenmalige Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk (CRM), mevrouw dr. M(arga) A. M. Klompé, juichte het werk van de vereniging van harte toe: "Deze vereniging heeft een grote taak ten opzichte van afwijkende kinderen. Het zijn toch de ouders, die dagelijks met hen worden geconfronteerd en de overheid wil de stem van de ouders horen".

Maar de vereniging wilde niet alleen de belangen van de ouders in woord en geschrift behartigen bij de overheid; zij wilde ook concreet iets doen. Tehuizen oprichten waar kinderen en volwassenen konden worden opgenomen. Ja, maar wat voor tehuizen dan precies? Er waren inrichtingen, er waren scholen. Maar welke richting wilde men uit?

Tegenwoordig zou men dat precies kunnen vertellen! 'Zorg op maat'. Maar toen? Men kende dit begrip niet; alles was nog vaag en onbestemd. De ouderverenigingen, evenals vele ouders, wilden geen grote inrichtingen realiseren met een bewo-

nersaantal tot 1.500 toe zoals toen 'normaal' was. Bovendien was dit een zeer kostbare aangelegenheid en zij hadden hiervoor het geld niet. Maar wat dan wel? Wat moest er gedaan worden om ouders met een thuiswonend geestelijk gehandicapt kind te helpen? Wat moest er gedaan worden voor de tijd dat de ouders er niet meer zouden zijn? Eigenlijk wilden zij kleinere tehuizen met ten hoogste 50 bewoners, bewoners, die min of meer gelijk geaard waren. En zij wilden deze tehuizen niet, zoals toen gebruikelijk was in 'bossen, hei of duinen', maar in de gemeenschap.

Het was op één van die eerste jaarvergaderingen van de Vereniging Philadelphia, die al druk bezocht werden, dat de heer Dondorp na de openingsrede vroeg: "En wat moeten wij als bestuur nu het eerst ter hand nemen? Wij zitten hier als bestuur niet om gezellig met elkaar te klessebessen, maar om iets te doen. Ouders, zegt u nu eens wat wij als bestuur moeten doen". Geen reactie uit de zaal. Was het toch nog zo moeilijk om je noden in het openbaar kenbaar te maken?

Maar Joop Dondorp kende 'zijn' ouders en vroeg door.

Toen stond een vader op en zei: "Wij zouden zo vreselijk graag eens op vakantie gaan, zonder ons gehandicapte kind. Eindelijk ons eens echt ontspannen, samen met onze andere kinderen. Nu kunnen wij nooit weg".

Deze eigenlijk zo simpele vraag van deze vader was voor het bestuur aanleiding tot de landelijke actie 'Een ton voor een mongooltje' die f 90.000,- opbracht. Met dit geld kocht de vereniging een pand in Bennekom dat Dennenoord genoemd

Mevrouw Klompé opent Dennenoord (1963).

werd. In dit eerste kortverblijftehuis (Short-Stay Home) in Nederland (ja, zelfs in Europa!) konden ongeveer 40 kinderen logeren. Hoofd werd mevrouw J. S. Melse.

Het gebouw was zo goed en zo kwaad als het ging opgeknapt en geschikt gemaakt voor gebruik. De bedden stonden nog ingepakt toen de eerste kinderen al op de stoep stonden. Dennaord werd geopend door de eerdergenoemde Minister van CRM, mevrouw Klompé, met wie Dondorp vele contacten had.

De kinderen mochten 6 weken blijven en ... niet langer. De verpleegprijs was f 8,75 per dag en kon men dat niet betalen dan kon men aankloppen bij Sociale Zaken. Maar dit was voor veel ouders een moeilijke gang.

Het personeel woonde intern en was dag en nacht in de weer met het ontvangen en afscheid nemen van ouders en kinderen. Met z'n zessen hielden zij een huis voor 40 kinderen draaiende met 300 verschillende logeerpartijen per jaar! Het liep storm. Zoals gezegd, Dennaord was het eerste short-stay-home in Nederland en het voorzag in een grote behoefte.

*Kinderen in
de eerste
huizen.*

Intussen kwam de heer Dondorp in contact met ene meneer De With uit Nunspeet. Deze runde een protestants-christelijk vakantiecentrum dat niet (meer) het hele jaar bezet was. Dondorp kwam met het echtpaar De With tot een overeenkomst waarbij Philadelphia het huis doorlopend huurde. Er werden 80 jonge gehandicapte kinderen blijvend in opgevangen en het werd De Bijenkorf gedoopt.

De officiële opening door staatssecretaris Roolvink van Sociale Zaken trok landelijk de aandacht bij radio en t.v.

Het feit dat Philadelphia altijd landelijk bekende mensen betrok bij allerlei gebeurtenissen had een groot maatschappelijk effect. Het eertijds in de schaduw staande gehandicaptenwerk werd naar voren gehaald, kreeg aandacht in de pers.

Voor ouders was dit vreselijk belangrijk: zij en hun kinderen waren de moeite waard. Het werk van Philadelphia betekende voor veel ouders een psychologische doorbraak die ten goede doorwerkte in hun verdere leven.

Het werk van Philadelphia was een prachtig voorbeeld van particulier initiatief.

*Openingen van huizen bij Philadelphia altijd spectaculair.
(Opening van Groenendael, 1990)*

Toen de vereniging twee huizen had (Dennenoord en De Bijenkorf), droeg zij de zorgverlening in de tehuizen over aan de Stichting Philadelphia Tehuizen. Dit had financiële consequenties.

In die eerste jaren stak Philadelphia keer op keer zijn nek uit. Er was geen reguliere geldstroom, zoals voor de gevestigde inrichtingen. Alles hing van acties en giften af. De eerste medewerkers liepen risico bij het 'amateurclubje Philadelphia': je moest elke maand maar afwachten of je geld in het handje kreeg. De eerste penningmeester, de heer W. van Buuren, had veel moeite om de financiën sluitend te krijgen. Er werden soms mensen aangesteld waarvan niemand wist hoe ze betaald moesten worden. Maar het werk was op gang en moest doorgaan...

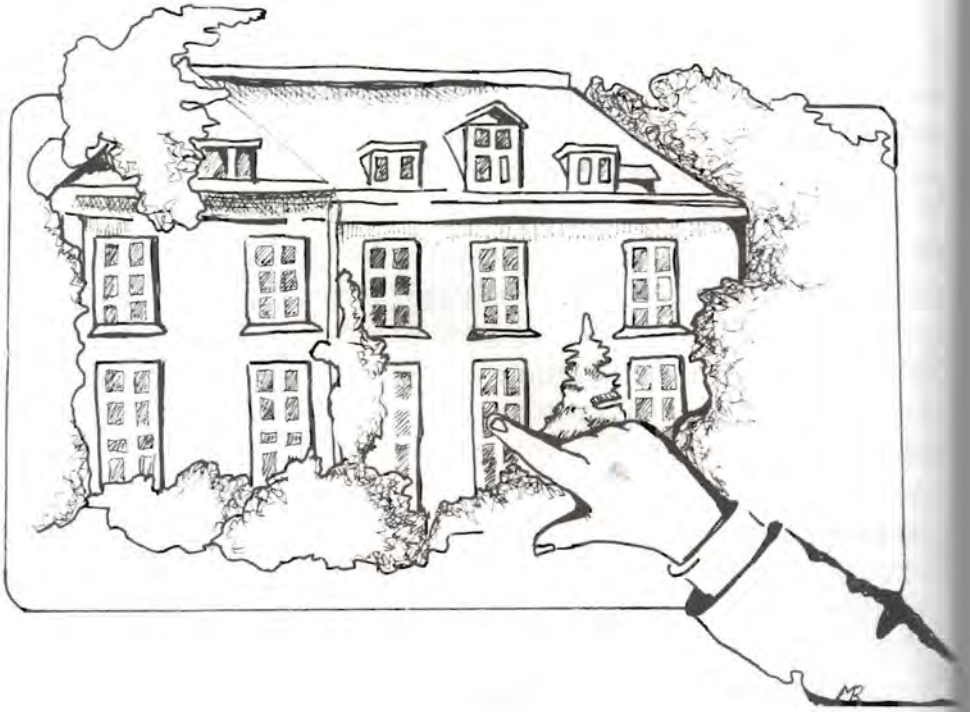
Joop Dondorp hield de moed er in. Zo zei hij bij de opening van de Bijenkorf: "Onze eerste twee huizen zijn gestart zonder overheidssubsidie voor de investeringen. De ouders brachten f 100.000,- bijeen, de televisie f 70.000,-. En nog tal van giften hebben ons dit mogelijk gemaakt. En dat we op het ogenblik nog f 50.000,- tekort komen, daar maken we ons, gezien deze opkomst geen zorgen over". Dat was ferme taal.

Al met al was het de bereidheid van alle betrokkenen van het eerste uur om risico te lopen die Philadelphia heeft gemaakt tot wat het nu is: een landelijk werkende stichting die hulp verleent aan bijna 2.500 mensen met een verstandelijke handicap, met een begroting van ruim 100 miljoen gulden per jaar, meer dan 80 voorzieningen (weer verspreid over in totaal bijna 300 lokaties) door het hele land en meer dan 2.000 medewerkers.

En nog steeds is de oorspronkelijke inspiratie onverminderd haar drijfkracht.

Er kwamen meer huizen, niet alleen voor kinderen maar ook voor volwassen gehandicapten die niet langer thuis konden zijn. Het eerste bestuur was op een ware huizenjacht door Nederland, op zoek naar goedkope panden, goedkope leningen. Herenhuizen, bejaardentehuizen en kasteeltjes die leeg kwa-

men te staan. In Gelderland, Den Haag, Amsterdam, Leiden
dorp. Dondorp en consorten 'kissebisten' eindeloos over gel
rente en hypotheeken. Want er was veel nood onder ouders e
weinig geld. Het maximale moest uit de weinige middelen g
perst worden.

Als kind had de heer Dondorp in zaken willen gaan, ma
naar de wens van zijn vader werd het onderwijzer. Nu, in z
'tweede jeugd' (Dondorp was ondertussen al bijna 60 jaar
kon hij zijn hart ophalen met al die huizen. Soms kocht Phil
delphia een huis, terwijl de bestemming nog niet duidelij
was. Maar dat gaf niets, het huis kwam immers altijd vol. H
bestuur morde en knorde wel eens wat vanwege de financi
maar zij gingen uiteindelijk altijd akkoord en het geld kwam a
tijd weer ergens vandaan.

De heer Dondorp had bij dit alles veel steun van de zeer de
kundige financiële man van het bestuur, de heer Van Buure
Als hij uiteindelijk 'ja' zei, ging het door.

De eerste huizen van Philadelphia waren allemaal min of meer van dezelfde soort, namelijk intramurale voorzieningen voor 30 à 80 bewoners. De mensen kregen hier volledige zorg, 24 uur per dag. Ook overdag waren zij in de voorziening of in een dagcentrum dat bij de voorziening hoorde.

Voorbeelden hiervan in de beginperiode waren De Bijenkorf I in Nunspeet, De Bijenkorf II in Elspeet, Wielbergen in Angerlo en Rhienderstein in Brummen, Buitenzorg in Leiden. Al snel tekende er zich een behoefte af aan een ander soort voorziening.

Namelijk, aan een kleinere voorziening voor mensen die tot nu toe thuis hadden gewoond en die overdag buitenshuis konden werken. Kortom, voor mensen die redelijk zelfredzaam waren maar toch niet meer thuis konden zijn.

Al snel was er in het veld een naam in omloop voor een dergelijke voorziening: een gezinsvervangend tehuis. Want dat was de bedoeling. Een tehuis dat zo veel mogelijk leek op een gewoon gezin.

De regering had er wel oren naar. En vroeg advies aan de Commissie voor Geestelijke Volksgezondheid waar (natuurlijk) ook de heer Dondorp in zat. En zo kwam het in een vergadering aan de orde: Moeten er gezinsvervangende tehuizen komen? En zo ja, hoe groot moet zo'n tehuis zijn? Voor 10, 20, 30, of 40 mensen?

Een mevrouw uit het Zuiden des lands dacht aan iets echt ge-

zinsvervangends, namelijk een echtpaar dat gehandicapte mensen in huis zou nemen. Dan praat je over 4 à 5, hoogstens 8 kinderen.

Men vond dit sociaal niet verantwoord, dan zou dat echtpaar constant belast zijn net zoals de ouders nu. Het moest groter met meer medewerkers die elkaar aflosten.

De grote inrichtingen waren tegen. Die zagen zulke kleine voorzieningen niet zitten. Dat kan nooit, zeiden ze. Dat biedt niet genoeg deskundigheid.

Een vertegenwoordiger van een grote inrichting was fel tegen. Maar bij de beslissende vergadering kreeg hij op weg er naar toe autopech. En zo kon het gebeuren dat vlak voor de stemming over al of niet gezinsvervangende tehuizen er in allerijl een telegram van de onfortuinlijke automobilist binnenkwam met de boodschap dat hij 'tegen' was.

Maar toch, de stemming wees uit dat de meerderheid voor het fenomeen gezinsvervangend tehuis was.

Maar toen: hoe groot?

Philadelphia was voor ongeveer 40 bewoners, ook omdat zij al enkele van deze tehuizen had. Anderen hielden vast aan 8. Toen kreeg Joop Dondorp een lumineuze en simpele ingeving. Hij stelde voor de beide getallen bij elkaar op te tellen en dan door twee te delen.

Dan hoefde Philadelphia niet bang te zijn dat het te klein werd en anderen hoefden niet bang te zijn dat het veel te groot werd en het weer op een inrichting ging lijken.

$$\frac{40 + 8}{2} = 24$$

En aldus werd het gemiddelde aantal bewoners in een gezinsvervangend tehuis volgens de officiële erkenningsnormen 24, variërend van 15 tot 30.

Zonder een wetenschappelijk onderzoek van een commissie

en zonder het advies van ter zake zeer deskundigen ...

Voor wie bestemd?

Wie kwamen nu voor een dergelijk gezinsvervangend tehuis in aanmerking? In de eerste plaats: waar er voor de inrichtingen geen leeftijdsgrens was, was het gezinsvervangend tehuis bestemd voor volwassenen, boven de 18 jaar. Dus voor mensen die als kind best thuis kunnen wonen, een school en later een werkplaats o.i.d. kunnen bezoeken maar die - vaak door de afnemende krachten van de ouderwordende ouders - op den duur toch niet meer thuis kunnen wonen.

Voorwaarde om voor een gezinsvervangend tehuis in aanmerking te komen was dat men buiten het huis dagopvang had. 's Morgens om 9 uur moest het huis leeg zijn.

Evenwel, dit werd soms een probleem bij de oudere gehandicapten. Men heeft toen al eens bij het ministerie een aanvraag ingediend voor een kleine afdeling binnen het gezinsvervangende tehuis voor de oudere 'thuiszitters'. Dat is toen niet gehonoreerd.

Momenteel is het verschijnsel 'thuiszitters' in gezinsvervangende tehuizen weer zeer actueel in verband met de vergrijzing. Sinds een paar jaar ontvangen gezinsvervangende tehuizen een zogenaamde 'thuiszitterstoelage' om ook deze mensen passende bezigheden te kunnen geven met de daarbij benodigde menskracht.

Kinderen

Een gedeelte van de kinderen met een handicap verbleef in een inrichting. Andere kinderen waren thuis, of omdat de handicap niet zo ernstig was dat uithuisplaatsing nodig was, of omdat de handicap wel ernstig was maar omdat de ouders het niet konden betalen.

De kinderen in een inrichting werden daar ook overdag bezig gehouden. Of op de school of met enige andere vorm van bezig-zijn, in de tuin, de wasserij, het huishouden. Met de zwaardere gehandicapten wist men nog niet zo goed raad.

De kinderen die thuis waren gingen, als hun niveau en sociale gedrag dat toeliet naar school. Of naar de gewone school met alle frustrerende gevolgen van dien of naar een B.L.O.-school. Maar wat te doen met die kinderen die de school hadden afge maakt en geen plaats kregen op een sociale werkplaats of in het vrije bedrijf?

Die zaten weer thuis.

En welke mogelijkheden waren er voor die kinderen die absoluut niet naar school konden omdat ze te ernstig gehandicapt waren?

In beide gevallen gaat het om kinderen of volwassenen die thuis wonen en overdag een opvang moeten hebben.

Dagopvang was dus nodig, of zoals Dondorp het noemde: aanvullende voorzieningen.

Sprekend over de ernstig gehandicapte kinderen zei hij voor de radio: "Het gaat om die kinderen die wij niet zo vaak zien. Ze komen niet op straat, ze zijn als plantjes die niet tot bloei komen. Het praten komt heel, heel erg laat; soms komt het slechts tot enkele woordjes. Zij zijn geheel afhankelijk van de zorg van anderen. Ze moeten gevoerd worden en kunnen alleen in bed of in de box liggen. Ze kunnen niet naar een imbe-

Weet u wat het zeggen wil, voor ouders, een kind te hebben dat overal buiten staat.

Dat geestelijk onbereikbaar is...

Maar ook maatschappelijk niet geaccepteerd wordt...

't Hier beschreven authentieke geval vertelt van de grote stille nood van ouders die zo'n kind hebben.

cielenschool; ze kunnen geen onderwijs in klasseverband volgen. Sommigen gillen en schreeuwen. Soms zitten ze in een kooi in de huiskamer omdat ze alles kapotmaken. En de ouders staan alleen en zijn soms een zenuwinstorting nabij".

Dondorp benadrukte in zijn verhalen en lezingen dat deze kinderen niet gevaarlijk waren.

Ook in die tijd was er al plaatsgebrek in de inrichtingen. Al was er geen registratiesysteem zoals wij die nu hebben in de vorm van de Centrale Wachtlijst Zwakzinnigen (CWZ), toch was er grote nood.

Bovendien konden sommige ouders een opname financieel niet opbrengen en de gang naar Sociale Zaken of diaconie was zwaar... Bovendien, de ouders wilden, als het maar even kon, het kind het liefste thuis houden. Dondorp pleitte in deze situatie voor aanvullende voorzieningen.

Hij sprak over regionale dagverblijven, waar het kind overdag naar toe zou kunnen gaan. Enerzijds had het gezin (de moeder) dan overdag rust en anderzijds werd

op deze dagverblijven zo veel mogelijk op deskundige wijze gewerkt aan een optimale ontplooiing van het kind.

Dondorp had een dagverblijf voor ogen voor kinderen van 3-14 jaar. Verzorging en training zouden de taken moeten zijn. Er zouden kinderverzorgsters en stafleden aan verbonden zijn. De staf hield zich bezig met de diagnose, de begeleiding, en gaf op basis hiervan een advies.

Naast de zorg om het kind had Dondorp ook hier weer het welzijn van de ouders voor ogen. Ouders die vaak jaren lang alleen hadden getobd met en over hun kind. Via deze kinderdagverblijven zouden zij voorlichting, ondersteuning en adviezen krijgen. Zij zouden hun problemen met de mensen van het dagverblijf kunnen bespreken.

Kortom, zij zouden niet meer zo alleen staan.

Voor een dergelijk soort voorziening (de huidige kinderdagverblijven) waren nog geen wettelijke kaders en regels. Dondorp pleitte op voorhand voor een 100%-subsidie voor dergelijke voorzieningen.

Volwassenen

En de volwassen mensen met een niet zo ernstige handicap die, na hun schoolperiode weer thuis waren? Zoals gezegd, die liepen op straat, lagen de hele dag in bed, werden de dorpsgek of zaten de hele dag te nietsen naast de kachel. Het lukte slechts aan enkelen om een baan in het vrije bedrijf te vinden.

Er waren al in een heel vroeg stadium mensen (Querido, Van der Ploeg) die pleitten voor het recht op arbeid, ook voor deze mensen. Maar het was niet gemakkelijk om voor hen passende arbeid te vinden. Zeker niet voor de oorlog. Immers, toen was de industrie nog niet dusdanig geïndustrialiseerd dat kleinere deeltaken uitbesteed konden worden aan een werkplaats. Dus wat er aan arbeidsvoorzieningen was, speelde zich meestal af in afgekeurde lokalen, zonder subsidie, waar onder leiding van vrijwilligers of slecht betaalde helpers maten, borstels en werkdoeken werden gemaakt.

Na de oorlog werd het beter. Er kwam recht op arbeid en beloning. En er kwamen steeds meer zogenaamde beschutte werkplaatsen. Maar er moesten nog meer komen.

Momenteel zijn er in totaal 108 zelfstandige werkvoorzieningen in Nederland die werken op basis van de Wet Sociale Werkvoorziening uit 1969. In elke regio is wel een vestiging. Circa 80.000 werknemers verrichten daar hun dagelijkse taak. In de praktijk gaat het om mensen met een lichamelijke of geestelijke handicap, psychische problemen of een combinatie daarvan.

De heer Dondorp had liever aparte werkplaatsen gehad, speciaal voor mensen met een verstandelijke handicap. Misschien was dit inderdaad beter geweest, gezien de huidige ontwikkeling in de Sociale Werkplaatsen waarbij toch een zekere prestatie moet worden geleverd in eentonig werk.

Naast meer beschutte werkplaatsen pleitte Dondorp voor Dagverblijven voor Ouderen (DVO's) voor volwassenen die niet op een werkplaats kunnen werken. Door middel van deze DVO's kunnen ook oudere gehandicapten langer thuis blijven.

Het was voor het eerst in Nederland dat er zo gepleit werd voor dagvoorzieningen. Maar de heer Dondorp had steeds het gezin als geheel voor ogen. En zolang 'het normale leefmilieu nog een positieve betekenis had' vond hij dat het kind (jong of volwassen) thuis moest kunnen blijven en dat de ouders daar door middel van aanvullende voorzieningen bij ondersteund moesten worden. Zoals door dagverblijven voor ouderen voor hen die niet op de Sociale Werkplaats konden werken.

(Per 1 januari 1991 waren er in Nederland 107 KDV's en 209 DVO's aangesloten bij de FIAD, de koepelorganisatie voor gezinsvervangende tehuizen en dagvoorzieningen voor mensen met een verstandelijke handicap.)

Het is verrassend hoe aan het eind van onze eeuw deze optiek weer opnieuw inhoud krijgt. Na een periode waarin veel woonvoorzieningen tot stand zijn gebracht, hoort men nu weer alom (vanuit ouders en overheid) de roep om 'thuishulp'. Ook

Het Philadelphia-logeerhuis Rietvlinder in Genemuiden.

de recente logeerhuizen zijn hier een voorbeeld van. Ook hier: vaak jonge ouders met ernstig gehandicapte kinderen, die het kind toch graag thuis willen houden.

Overigens was het idee van 'logeren' de heer Dondorp niet vreemd. Reeds in zijn Gorcumse periode bracht hij, in samenwerking met de Mr. Willem van den Berghstichting, zo'n 20 à 40 kinderen onder bij pleeggezinnen. Het ging hierbij om kinderen die 'zijn' school bezochten en niet elke avond naar huis konden vanwege de grote afstanden. Door de oorlog is dit initiatief verlopen.

Het is frappant te zien hoe veel van deze opvattingen van de heer Dondorp ook te vinden zijn in 'De verklaring van de Rechten van mensen met een verstandelijke handicap' van de Verenigde Naties, aangenomen in de Algemene Vergadering van januari 1972.

Artikel 4 van deze verklaring luidt als volgt:

"Indien mogelijk moet de verstandelijk gehandicapte mens bij zijn eigen familie wonen of bij pleegouders en op verschillende manieren deelnemen aan het maatschappelijke leven.

Het gezin waar hij woont moet ondersteuning krijgen. Als verzorging in een instelling toch nodig wordt, moet dit in een omgeving en onder omstandigheden gebeuren die het gewone leven zo dicht mogelijk benaderen".

Aan het begin van deze eeuw was er niet een speciale opleiding voor het werken met kinderen/mensen met een handicap. In de inrichtingen werkten 'gewone' zusters en kinderverzorgsters die vaak voor weinig geld de verzorging op zich namen.

Voor het Buitengewoon Onderwijs kon men sinds 1933 op het Seminarium voor Orthopedagogiek in Zeist een aanvullende opleiding van 2 jaar volgen.

De opleiding voor het werken in de intramurale voorzieningen

Wat de opleiding voor de zorgverlening in de voorzieningen betreft, verschillende inrichtingen hadden hun eigen specifieke Z-opleiding (Z = zwakzinnigenzorg).

Toen de stichting Philadelphia begon met enkele intramurale tehuizen, wilde men ook een eigen Z-opleiding aanbieden.

Het bestuur vroeg in eerste instantie of ze mochten samenwerken met de opleiding van bestaande grote instituten, zoals de inrichting (Groot) Schuijlenburg in Apeldoorn van de Vereniging 's Heeren Loo.

Deze samenwerking was noodzakelijk omdat, om in aanmerking te komen voor een karige subsidie, er minstens 80 mensen de opleiding moesten volgen.

Tevens is er sprake geweest om medewerkers van Philadelphia de Z-opleiding bij een collega-stichting (Dr. Mr. Willem van den Bergh-stichting in Noordwijk) te laten volgen.

Dit alles ging om diverse redenen niet door en daarom besloot men ten behoeve van en in de eerste twee huizen (Bijenkorf I en II) een eigen Z-opleiding te beginnen. Het ging hier om een zogenaamde in-service opleiding, een combinatie van studie en werk.

Maar, er was een probleem. De Z-opleiding van een instelling

werd pas erkend als er een geneesheer-directeur aan de tehuisen verbonden was. De eerste jaren was dit bij onze stichting nog niet het geval. Later (in mei 1968) werd dit tekort overgenomen met de aanstelling van dokter D. Meel. De niet-erkende 'huisdiploma's' van de eerste jaren werden met terugwerkende kracht officieel erkend.

Daarnaast ijverde de heer Dondorp voor de gelijkstelling van dit Z-diploma met de A(ziekenhuis)- en de B(psychiatrie)-opleiding. Uren en dagen was Dondorp op het departement van Volksgezondheid in de weer om de opleiding gelijkgesteld te krijgen met de A en de B-opleiding. Dat viel niet mee, want de 'Z' was iets totaal nieuws, men kende het niet en dus telde het niet mee; men twijfelde aan het deskundigheidsniveau. Uiteindelijk in het jaar 1978 kwam de officiële gelijkschakeling af.

De stichting heeft deze eigen Z-opleiding nog steeds. Zij is gehuisvest in het gloednieuwe Nationaal Opleidingscentrum in Nunspeet, het Van Liendenhuis.

Jaarlijks worden hier ongeveer een twintigtal mensen opgeleid die nu (in tegenstelling tot voorheen) ook een garantie op werk binnen de stichting hebben.

*Het Nationaal
Opleidingscentrum
van Philadelphia,
het Van Lienden-
huis in Nunspeet.*

Behalve de Z-opleiding worden in dit centrum ook andere trainingen, na- en bijscholingen georganiseerd ten behoeve van de medewerkers van de stichting. Ook worden hier informatieve programma's voor ouders/familie en vrijwilligers georganiseerd.

De opleiding voor de semimurale voorzieningen

Naast intramurale voorzieningen kwamen er, zoals we hebben gezien, ook gezinsvervangende tehuizen.

Omdat de mensen die daar werden opgenomen niet alleen verzorging maar vooral pedagogische begeleiding nodig hadden, moesten ook hier specifieke opleidingsmogelijkheden komen. Men bedenke, dat alles nieuw was, ook voor hen die in de zorg werkten en er was dus veel behoefte aan deskundigheidsbevordering.

Dondorp richtte ook hier in 1968 een stichting voor op. De Stichting Opleidingen voor verzorgende en opvoedende beroe-

pen in ambulante voorzieningen voor zwakzinnigen, kortweg de Stichting AZ. De AZ-opleidingen zijn nu nog steeds de enige specifieke opleidingen in de ambulante zwakzinnigenzorg in Nederland. In de Stichting AZ zijn, behalve Philadelphia, veel organisaties uit de gehandicaptensector vertegenwoordigd, zoals de dagverblijven, de sociale werkplaatsen, de federatie van ouderverenigingen, de federatie van dagverblijven en tehuizen (FIAD) etc. Dondorp was van 1968 tot 1978 voorzitter. Onder zijn stimulerende leiding groeide de stichting in korte tijd uit tot een moderne opleiding. Dit kwam door de snelle ontwikkelingen in de zorg en de toename van kleine, semimurale woon- en dagvoorzieningen. Er kwamen voor de verscheidene specialisaties aparte diploma's.

In 1969 begon men op drie plaatsen in het land met eigen, enthousiaste en deskundige mensen lessen te geven, waaronder de heer C. Hovenkamp, thans voorzitter van de Raad van Bestuur van de Stichting Philadelphia Voorzieningen.

Deze basis-opleiding heette de OPM, de Opleiding Pedagogisch Medewerker, met als vervolgmogelijkheid de VSID (Verdere Scholing In Dienstverband).

Momenteel worden deze opleidingen nog steeds op veel plaatsen in Nederland gegeven.

Verder zijn er momenteel vele dagopleidingen waarbij men zich kan specialiseren in het werken met geestelijk gehandicapte mensen, vaak uitgesplitst naar het werken met volwassenen, verpleegkundig of agogisch of speciaal voor dagactiviteiten. Wij noemen hier het MDGO-onderwijs (MDGO = Middelbaar Dienstverlenend en Gezondheidszorg Onderwijs) en diverse HBO-opleidingen (Hoger Beroeps Onderwijs).

De visie van Philadelphia: opleiden voor de toekomst

De Stichting Philadelphia Voorzieningen zet zich de laatste jaren in voor één brede basisopleiding (een combinatie van inservice en dagopleidingen) voor zowel de intramurale als de semimurale zorg.

Deze opleiding moet specifiek zijn voor de geestelijk gehandicaptenzorg, zodat er kwalitatief goede medewerkers beschikbaar zijn. De ervaring leert nu dat leerlingen bijvoorbeeld vanuit het MDGO of een HBO-opleiding van bepaalde dingen veel weten, maar dat de toepassing in de voorzieningen nog wel eens te wensen overlaat.

Een éénduidige opleiding voor onze sector is belangrijk voor onze stichting omdat wij zowel intra- als semimurale voorzieningen hebben.

Nu hebben de medewerkers of de (intramurale) Z-opleiding gevolgd, of één van de opleidingen in de semimurale sector (OPM, VSID, verscheidene MBO en HBO-opleidingen).

Maar deze stand van zaken is binnen onze stichting achterhaald. Immers, de scheidslijn tussen intra- en semimurale verzorging en begeleiding van de bewoners is aan het vervagen of: zij valt in ieder geval niet meer samen met het traditionele verschil tussen intra- en semimurale voorzieningen.

Omdat er veel gedaan wordt aan de ontwikkeling en de mogelijkheden van elke bewoner gebeurt het hoe langer hoe meer dat bewoners kunnen 'doorstromen' van een intramurale naar een semimurale voorziening. Het omgekeerde komt ook voor: door de vergrijzing zijn er bewoners die minder mobiel worden en toch nog in een semimurale voorziening wonen.

De scherpe scheidslijn tussen intra- en semimurale voorzieningen verdwijnt. Dan is het ook goed om de opleiding van de medewerkers hierop aan te passen. Bovendien kunnen medewerkers met een goede basisopleiding dan zowel intra als semimu-

raal terecht hetgeen de aantrekkelijkheid van het beroep verhoogt. Eén en ander wordt nog versterkt door de huidige ontwikkelingen in de zorgsector.

Dondorp en de opleiding voor leerlingen Buitengewoon Onderwijs

Behalve voor opleidingen voor de medewerkers zette Dondorp zich in voor diploma's voor de gehandicapte mensen zelf.

Zo ontwikkelde hij de zogenaamde PRAGO-diploma's. (PRAGO = PRAktisch Gericht Onderwijs). Deze werden verleend aan leerlingen die, na het Buitengewoon Onderwijs, een vervolgopleiding hadden gevolgd. Deze vervolgopleiding gaf hen de mogelijkheid gelijk te komen met normale kinderen met een lagere-schoolopleiding. Het betrof een avondopleiding van 3 jaar met een A, B of C-niveau. Degene die het C-diploma haalde stond gelijk aan een lagere-schoolleerling die het bedrijfsleven is ingegaan en na een paar jaar ook heel wat taal en rekenen verlerd is. De leerlingen waren in de praktijk vaak jongens die op een Sociale Werkplaats werkten en op deze manier door B.L.O.-leraren op peil werden gehouden.

Het eerste jaar (1963) werden de diploma's onofficieel verstrekt, maar in 1964 waren er echte examens met gecommiteerden en al.

Natuurlijk lukte niet alles. Bepaalde projecten vonden om diverse redenen geen doorgang of het liep anders dan oorspronkelijk de bedoeling was.

Voor Joop Dondorp was het zogenaamde Beekbergen-initiatief vooral een teleurstelling.

Hij had plannen om een groot recreatiepark op de Veluwe te bouwen, speciaal aangepast voor gehandicapte kinderen. Met een aangepaste speeltuin.

Zelfs vanuit het buitenland (België, Frankrijk en Duitsland) was er al belangstelling voor een dergelijk initiatief.

Maar de kosten liepen in de miljoenen. Maar Joop Dondorp was niet voor één gat te vangen. Hij zette meerdere acties op touw.

In het weekblad Prinses kwam een grote puzzelactie.

Via de NCRV kwam er een landelijke actie, genaamd 'Met liedjes het land in'. De bekende Jo-

han Bodegraven leverde hieraan een belangrijke bijdrage. Met de opbrengst van deze landelijke acties kwam een perceel grond in Beekbergen ter beschikking. Helaas bleek naderhand dat er een niet te wijzigen bestemmingsplan op dit perceel lag. Realisering van zijn droom was voor Dondorp niet mogelijk. Het geld werd aangewend voor zomerhuisjes voor gehandicapten in Zeeland.

Gelukkig zijn er, ten tijde van het verschijnen van dit boek, nog steeds pogingen gaande, om voor het perceel alsnog een bestemmingswijziging te verkrijgen. Er zijn plannen om er dan een Internationaal Opleidingscentrum voor Management te realiseren, gekoppeld aan een hotelaccomodatie.

Hoogtepunten waren er vele voor Joop Dondorp. Zo kon hij in 1970 in Den Haag een verhaal houden voor de Internationale Liga van Verenigingen voor geestelijk gehandicapten. Hij vond het geweldig om nu ook namens de Nederlandse ouders iets te vertellen over de zorg voor kinderen met een handicap. Hij besloot zijn lezing met: "Zo zijn de ouders in hun organisatie zelf en met anderen bezig, opdat in Nederland ieder zorgenkind een verzorgd kind is".

De heren Gijsbers en Dondorp bij de opening van Rhienderstein (1966).

Verder was een bezoek aan Madeira, op uitnodiging van de IKON, een belevenis.

En dan waren natuurlijk door de jaren heen alle openingen van nieuwe voorzieningen weer een feest. Elke opening was weer anders en altijd was er weer blijdschap dat het weer gelukt was.

Ook hier ging wel eens iets mis ... Toen Rhienderstein in Brummen geopend werd in 1966 bijvoorbeeld. Deze opening werd verricht door een hoge gast, namelijk de heer A. J. Gijsbers, namens de Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk.

Helaas sloegen de paarden voor de koets met daarin de heren Gijsbers en Dondorp op hol...

De heer en mevrouw Dondorp bij het afscheid (1978).

En natuurlijk was de geboorte van een initiatief altijd weer een hoogtepunt. Joop Dondorp vond het een feest om stichtingen of verenigingen op te richten die de zorg voor het gehandicapte kind moesten verbeteren. Een greep uit de (mede) door hem opgerichte organisaties:

Oudervereniging Philadelphia
Stichting Philadelphia Tehuizen (thans: Voorzieningen)
Landelijk Samenwerkingsverband Philadelphia (LSP)
Stichting Ambulante Zwakzinnigenzorg (AZ)
Stichting Centrale Administratie Philadelphia (SCAP)
Oudervereniging Amandus in Australië

En toen kwam de tijd van het afscheid nemen.

Maar ook dit werden hoogtepunten. Het afscheid van de stichting in De Hanzehal in Zutphen was zo'n hoogtepunt. Al zijn kinderen en kleinkinderen (ook uit Australië) waren erbij aanwezig. Joop Dondorp besloot zijn afscheidstoespraak met de woorden "Alle arbeid is leeg, tenzij er liefde in woont. Wanneer je met liefde werkt, maak je een band met jezelf, met elkaar en met God".

De heer Dondorp deed in zijn vele redevoeringen altijd een dringend beroep op de kerken om naar de verstandelijk gehandicapten en hun familie om te zien. Vaak zei hij tegen predikanten: "Ook deze schaapjes horen bij uw kudde". De praktijk wees immers uit dat veel predikanten niet wisten hoe zij om moesten gaan met deze problematiek. Vaak betekende dit dat van verdere bezoeken aan het gezin werd afgezien of dat het onderwerp vermeden werd.

Het was wegens deze onbekendheid bij de predikanten dat de heer Dondorp de volgende zaken graag gerealiseerd zag:

Ten eerste zou elke predikant tijdens zijn opleiding drie maanden in een instelling voor mensen met een verstandelijke handicap moeten werken. Immers, in bijna iedere gemeente is wel een ouderpaar dat geconfronteerd wordt met de geboorte van een gehandicapt kind. Ook op latere leeftijd kunnen er stoornissen optreden in de ontwikkeling van kinderen. Dan is het zeer gewenst dat een predikant bekend is met de zorg rondom deze kinderen en hun ouders.

Verder zou er een methodiek, een didactiek moeten komen voor predikanten die voorgaan in aangepaste kerkdiensten. Gelukkig kwamen er steeds meer initiatieven tot deze speciale kerkdiensten. Sommige predikanten hadden, leek het wel, een aangeboden gevoel voor de vereiste verteltrant, maar

sommigen "gooiden er met de muts naar of zeiden onbedoeld onverstandige dingen" volgens de heer Dondorp. Daarom zou het goed zijn als zij over een soort handreiking zouden beschikken om zich te bekwamen in deze speciale soort woordbediening.

En ten derde had de heer Dondorp op zijn verlanglijstje staan: een vertelboek met verhalen uit de Bijbel, speciaal geschreven voor kinderen met een verstandelijke handicap.

Om deze wensen in vervulling te doen gaan, zocht de heer Dondorp contact met de Theologische Hogeschool van de Gereformeerde Kerken in Kampen. Maar daar stond men er niet voor open.

Ook klopte hij bij de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit te Amsterdam aan. De stage van aankomende predikanten in een instelling voor gehandicapte kinderen is er niet van gekomen, evenmin als de didactiek voor predikanten als leidraad bij het voorgaan in aangepaste kerkdiensten. Wel mocht de heer Dondorp eens een lezing houden voor theologie-studenten aan de VU, maar daar bleef het bij.

Aan de wieg van de serie 'Wat de Bijbel ons vertelt'

Maar men zag wel het nut in van een Bijbels vertelboek, als door de heer Dondorp bedoeld. Echter, de universiteit nam dit niet zelf ter hand maar gaf de uitvoering ervan in handen van het Nederlands Bijbelgenootschap (NBG). Hiermee kreeg het initiatief een interkerkelijk karakter. Er werd een commissie ingesteld van vertegenwoordigers van alle bij het NBG aangesloten kerken, aangevuld met vertegenwoordigers van Philadelphia en Voor het Zorgenkind (katholiek). De commissie kreeg als opdracht mee een Bijbelvertelboek voor kinderen te maken, maar dan 'op z'n imbeciels'.

Zo kon het gebeuren dat de heer Dondorp drie jaar lang één zaterdag in de maand naar Amsterdam toog, als adviseur van de commissie. Het resultaat hiervan was de totstandkoming van de inmiddels zeer bekende serie 'Wat de Bijbel ons vertelt'. Een serie heldere boekjes met tekeningen. Elk boekje bevat een afzonderlijk verhaal.

De tekeningen zijn gemaakt door een echte kunstenaar, de heer Kees de Kort.

Weet u welke richtlijnen de tekenaar voor de tekeningen meekreeg?

Ten eerste moeten de uitgebeelde personen de lezer/kijker altijd aankijken. U zult dan ook nooit tegen de rug van een poppetje aankijken. Hierdoor zijn de figuren herkenbaar.

Verder hebben de verschillende personen in één boekje steeds dezelfde kleding aan. Hierdoor worden Abraham, Jezus, Petrus en Johannes etc. herkenbaar.

En er worden niet veel bijfiguren afgebeeld. Dit zou de aandacht van de kinderen afleiden.

Deze richtlijnen zorgden er inderdaad voor dat kinderen, alleen door het bekijken van de plaatjes, veel van het verhaal konden begrijpen.

De rol van de heer Dondorp was mede die van 'vertaler'. Hij

Als Jezus dat gezegd heeft,
gaat Hij naar zijn Vader in de hemel.

werd geacht de taal van het gehandicapte kind te verstaan. Uitgangspunt van het NBG was, zoals gezegd, dat de inhoud van de verhalen zo dicht mogelijk bij de inhoud van de Bijbel moest blijven. Dit gaf in de commissie nog wel eens aanleiding tot dogmatische kwesties.

Soms werd bij stemming beslist of iets wel of niet op een bepaalde manier gezegd kon worden.

Een voorbeeld hiervan:

Voor het boekje 'Hemelvaart en Pinksteren' had de tekenaar Jezus zegenend afgebeeld, in de lucht. Er werd lang gepraat over de tekst en de afbeelding. Kon er gezegd worden dat Jezus naar de hemel ging? En kon je dit afbeelden, eventueel met een wolk, die Hem "aan hun ogen onttrok? " Maar in bepaalde kerken stelde men in die tijd de vraag: "Ja maar, wat is de hemel? En waar is die hemel? Kun je dat afbeelden? " Uiteindelijk werd gekozen voor de woorden:

"Als Jezus dat gezegd heeft, gaat Hij naar zijn Vader in de hemel. Zij zien Hem niet meer".

Zij zien Hem niet meer.

En de tekenaar, die Jezus eerst wel had afgebeeld in de lucht, bedekte deze tekening en wat nu rest in de boekjes is een blauwe lucht zonder Jezus...

De praktijk leerde alras, dat deze boekjes ook voor normale kinderen in een behoefte voorzagen. En heden ten dage kom je ze overal tegen, thuis in de gezinnen, op kleuterscholen, op Bijbelclubs, kindernevendiensten en evangelisatie-bijeenkomsten.

Kortom, overal waar aan kinderen uit de Bijbel wordt verteld. Het was voor degenen die aan de totstandkoming ervan gewerkt hadden een bijna onverwacht succes dat veel voldoening en dankbaarheid gaf.

De serie boekjes 'Wat de Bijbel ons vertelt' is inmiddels ook internationaal bekend. De serie is in vele talen vertaald en is verkrijgbaar van Japan tot IJsland. Een dochter van de heer Dondorp, mevrouw Y. Boers-Dondorp, woont in Australië en kan ze ook daar in de winkel kopen. Momenteel wordt gewerkt aan een uitgave ten behoeve van de landen in Midden- en Oost Europa. De internationale belangstelling groeit nog steeds...

Maar de kerken zelf ontplooiden niet veel activiteiten voor hun gemeenteleden met een handicap. Wel gaven ze ondersteuning, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van kerkgebouwen voor aangepaste diensten en soms schonken ze wat geld.

De heer Dondorp was in Hilversum nauw betrokken bij de eerste aangepaste kerkdiensten. Het verhaal werd zo veel mogelijk aanschouwelijk gemaakt, met daarna een eenvoudige toepassing.

De heer Dondorp herinnert zich nog levendig hoe men eens het thema 'Het penningske van de weduwe' uitbeeldde. De predikant had 10 rijksdaalders in een zakje bij zich. Hij nodigde iedereen uit deze 10 rijksdaalders eens te komen tellen. Er kwam een mongool naar voren die begon te tellen: één, twee, drie, vier, vijf, zes zeven, acht ... De spanning in de zaal groeide.

Negen ... Er waren er maar negen! Iedereen, dominee en de heer Dondorp inclus, kroop over het podium om de verloren rijksdaalder te zoeken. En ja hoor, eindelijk vond de jongen die naar voren was gekomen de rijksdaalder weer terug en riep triomfantelijk: "Ik heb hem gevonden!" Dàt moment gaf voor de aanwezigen zo intens de blijdschap weer zoals de weduwe die in de Bijbel moet hebben gevoeld, dat vele woorden van een predikant hier niet tegen op konden.

Al met al waren er wel initiatieven binnen de kerken die de heer Dondorp tot vreugde stemden (zoals de serie 'Wat de Bijbel ons vertelt' en de aangepaste kerkdiensten) maar hij bleef het jammer vinden dat zijn wensen wat betreft de scholing van predikanten geen doorgang vonden. Nu was over het algemeen binnen de predikantenopleidingen in Nederland de pastorale theologie, gericht op het praktische pastoraat, (nog) niet erg ontwikkeld. Gelukkig is daar de laatste jaren veel verandering in gekomen. Het werd iedereen duidelijk dat behalve 'een preek maken en die houden', een predikant goed toegerust moest worden voor het pastoraat in zijn gemeente.

Kerk en pastoraat rondom mensen met een verstandelijke handicap nu

En zo kon het gebeuren dat juist in de periode dat de gesprekken voor dit boek plaatsvonden, er enkele zaken waren die de heer Dondorp zeer gelukkig stemden.

Vooraf het feit dat de brochure 'De kerk en mensen met een verstandelijke handicap' (in 1990) het licht zag, uitgebracht door de Oudervereniging Philadelphia en de diakonale en pastorale organen van een aantal kerken. De brochure is een

De kerk en mensen met een verstandelijke handicap

handreiking voor ambtsdragers en andere vrijwilligers bij hun contacten met mensen met een verstandelijke handicap, hun ouders, broers en zussen. Zij bevat informatie en suggesties en geeft aandacht aan de wijze waarop de kerk mensen met een verstandelijke handicap kan betrekken bij de activiteiten van de kerkelijke gemeente.

Verder is op voorstel van onze stichting in 1988 een commissie van theologen ingesteld onder leiding van prof.dr. J. Reiling, (inmiddels emeritus-)hoogleraar Nieuwe Testament aan de Rijksuniversiteit te Utrecht in samenwerking met de vakgroep Praktische Theologie vanwege de Nederlands Hervormde Kerk aan de Rijksuniversiteit te Utrecht. Deze commissie heeft bewerkstelligd dat in de maanden januari tot en met mei 1990 doctoraal-studenten Theologie keuze-colleges konden volgen over 'Pastoraat en verstandelijk gehandicapten'.

Verschillende mensen van onze stichting hebben in deze college-cyclus gastcolleges verzorgd, onder anderen onze eigen pastor, ds. J. W. van de Gronden, de heer Schreuder, arts en directeur zorg en mevrouw drs. A. Blokhuis, orthopedagoge.

De colleges waren goed bezocht. Na evaluatie van de colleges was dan ook de conclusie dat het herhaald zal worden om daarna te proberen dit pakket colleges aan andere faculteiten als onderwijs-module aan te bieden.

Verder zijn er vanuit het pastoraat van onze stichting contacten met de Reformatorische Bijbelschool in Zeist, waarvan wij regelmatig stagiaires begeleiden. Vanuit de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Kampen liep een student, als laatste fase van zijn doctoraal-studie, als pastor stage in onze voorziening De Oester in Emmeloord.

Inmiddels is de stageperiode omgezet in een tijdelijke benoeming. Met verscheidene universiteiten zijn onderhandelingen gaande om te komen tot stage-afspraken, die dan per voorziening geregeld worden.

Ds. Van de Gronden geeft regelmatig gastcolleges o.a. aan de Theologische Hogeschool der Christelijk Gereformeerde Kerken in Apeldoorn.

Al met al kan gezegd worden dat er binnen de theologische opleidingen van de kerken een groeiende belangstelling bestaat voor het pastoraat rondom mensen met een verstandelijke handicap en de gezinnen om hen heen.

Behalve aan deze externe contacten wordt door de Pastorale Dienst van de Stichting Philadelphia Voorzieningen intensief gewerkt aan de begeleiding en ondersteuning van de voorzieningen.

Er is een pastoraal plan in voorbereiding waarin de integratie alsmede de eigen pastorale verantwoordelijkheid en toerusting van medewerkers worden neergelegd.

Contacten met de lokale gemeenten worden gestimuleerd. Immers, de mens met een handicap leeft net als ieder ander in leefverbanden en de kerkelijke gemeente is een plaats bij uitstek waar het 'omzien naar elkaar' gestalte kan krijgen.

11 Besturen en leidinggeven: vroeger en nu

Een stukje historie

In de beginjaren van de Stichting Philadelphia Tehuizen was het toenmalige bestuur zeer uitvoerend bezig, weliswaar met secretariële ondersteuning vanuit het bestuursbureau. Het bestuur stelde medewerkers aan, stelde hun salaris vast, ging op pad om geld in te zamelen, schafte apparatuur aan (wasmachines, keukeninrichtingen, buitenspeeltuig e.d.). De bestuursleden gingen zelf op stap om gebouwen te bezichtigen.

Er werd iedere 14 dagen vergaderd in Amersfoort. In feite verrichtte het toenmalige bestuur de werkzaamheden die nu door de full-time en betaalde leden van de Raad van Bestuur worden verricht. Toen het aantal huizen toenam kwam er een Regionale Bestuurscommissie Oost, Noord, later Zuid en West om de taak van het 'landelijke' bestuur te verlichten.

Vanaf 1974 functioneerde er een Centrale Directie, bestaande uit een directeur organisatorische aangelegenheden, een dirigerend geneesheer/adviseur van het bestuur en een financieel-economisch adviseur.

Ook vanaf 1974 werd er gewerkt met een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur.

Gedurende enige jaren werd gezocht naar een goede taakverdeling tussen deze organen. Dit viel niet mee, omdat ook in het veld van alles gebeurde. Er kwamen meer hoofden, stafleden, de werkzaamheden op het bestuursbureau breidden zich uit en ook daar kwamen nieuwe functionarissen en specialismen. Binnen de hele zorg nam de semimurale poot toe, enzovoort. De stukken die op de bestuurstafel kwamen waren hoe langer meer ter goedkeuring, waarbij de inhoudelijke kant van de zaak voor rekening van de directie-leden kwam.

Na ampele voorbereidingen trad op 1 januari 1978 een nieuwe organisatiestructuur in werking. Het bestuur delegeerde officieel taken naar het toenmalige CAO (Centraal Advies Orgaan, later weer Centrale Directie genoemd). De inhoud van de portefeuilles van de directieleden werd door de loop van de

jaren af en toe aangepast aan de ontwikkelingen (zo was er eerst een opsplitsing naar intramurale en semimurale voorzieningen; later koos men voor een geografische indeling). Hierbij werd het principe van delegatie van het bestuur naar een full-time professionele directie gehandhaafd. Per 1 januari 1988 werden de portefeuilles van de directie-leden opgedeeld naar vakgebied: zorg/beheer/algemeen.

Door de constante toename van voorzieningen door het hele land waren er inmiddels acht Regionale Bestuurscommissies ontstaan, met elk een vertegenwoordiging namens de ouders, de medewerkers en de samenleving. De voorzitters van elke RBC waren lid van het Dagelijks Bestuur. Daarnaast had elke RBC nog een afgevaardigde in het Algemeen Bestuur.

Veranderingen voor de toekomst

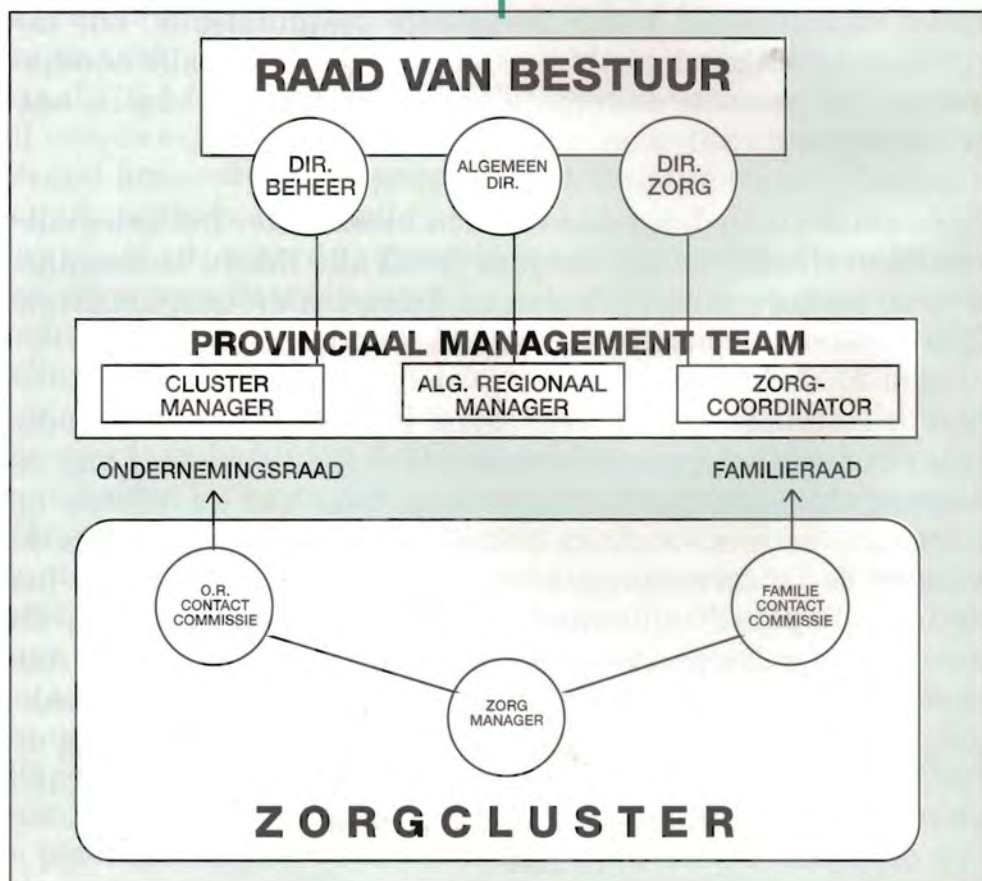
Gaandeweg bleek dat de 'B' van de RBC in de praktijk niet meer waargemaakt werd. De meeste bestuursleden, hoe betrokken en deskundig ook, hadden niet de tijd om alle noodzakelijke contacten te onderhouden en alle finesses van de ontwikkelingen en van wet- en regelgeving te volgen.

In de statuten en delegatiebesluiten bleef echter het delegatiemodel overheersen: het Bestuur heeft alle taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden en delegeert die aan het Dagelijks Bestuur, respectievelijk aan de Centrale Directie.

Met de instelling van de (landelijke) Familieraad en de (landelijke) Ondernemingsraad veranderde ook de structuur van de inbreng van ouders en medewerkers. Deze was nu officieel en (voor wat de medewerkers betreft) wettelijk verankerd in de Wet op de Ondernemingsraden. Binnen onze stichting is het de bedoeling de Familieraad dezelfde rechten te verlenen als de Ondernemingsraad. Deze ontwikkeling brengt met zich mee dat er binnen onze stichting een dubbele vertegenwoordigingslijn van ouders en medewerkers liep: namelijk die via de RBCs (en dus via het Bestuur) en die via de Ondernemingsraad en de Familieraad.

Gelijktijdig doet zich het volgende verschijnsel voor: onze stichting groeit gestaag. Het aantal voorzieningen neemt toe en deze voorzieningen bestaan steeds vaker uit verscheidene lokaties. De hoofden hiervan zijn rechtstreeks verantwoording schuldig aan de directie. Dit betekent dat de directie belast is met de dagelijkse gang van zaken in de voorzieningen. Het is daarom dat dit jaar 1991 (het jaar van het 30-jarig jubileum) de tijd rijp was voor een verschuiving van taken tussen Bestuur, directie en het veld.

RAAD VAN TOEZICHT

Op grond van voorgaande is, na raadpleging van diverse eminente deskundigen op het gebied van bedrijfsvoering, gekozen voor het volgende model:

Het Bestuur gaat over in een Raad van Toezicht die in principe verantwoordelijk is voor het te voeren beleid van de stichting als geheel en de controle daarop.

De Centrale Directie krijgt meer ruimte voor de strategische uitvoering van het bestuurlijke beleid en wordt omgedoopt tot Raad van Bestuur. Er worden meer operationele verantwoordelijkheden in de regio gelegd, waar zorgclusters gaan ontstaan. Een zorgcluster is een organisatorische eenheid van waaruit diverse zorgfuncties worden aangeboden. Aan het hoofd staat een clustermanager, op regionaal niveau bijgestaan door een algemeen regionaal manager en een zorgcoördinator. Eén en ander staat nader uitgewerkt in het Beleidsplan 'Zorg zonder grenzen' 1991 - 1995.

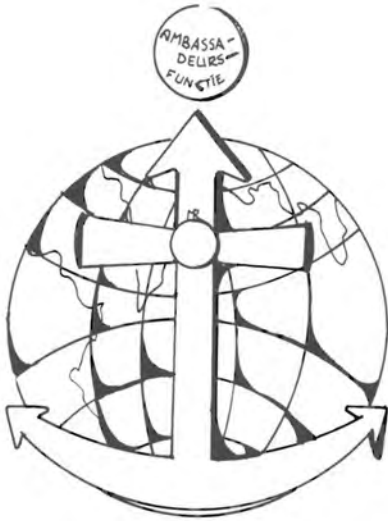
ZORG
ZONDER
GRENZEN
BELEIDSPLAN
1991
1995

Inmiddels is gebleken dat de koers die in ons Beleidsplan is uitgezet en die momenteel binnen onze stichting daadwerkelijk gestalte krijgt, op verscheidene punten strookt met de visie van de Staatssecretaris van het Ministerie van WVC, de heer drs. H.J. Simons. In de recente nota "Verstandig veranderen" worden plannen ontvouwd waarop wij met onze nieuwe structuur goed kunnen inspelen.

Zo kunnen wij vanuit onze gedifferentieerde zorgclusters zo goed mogelijk elke hulpvraag beantwoorden enz. enz.

De RBCs veranderen in Regionale Adviesraden Philadelphia (RAP). Deze hebben geen be-

stuurlijke verantwoordelijkheid meer maar vervullen des te meer een 'ambassadeursfunctie' in hun regio. Het is juist deze ambassadeursfunctie die meer en meer van belang is in onze huidige maatschappij waar de verankering van de gehandicaptenzorg (maatschappelijk, politiek, bij de overheid) steeds crucialer is geworden. De zorg voor onze medeburgers met een handicap vindt niet meer plaats in gesloten instituten maar wordt gerealiseerd midden in de samenleving, gebruikmakend van alle mogelijkheden die daar voorhanden zijn. Dit gegeven is tevens het onderwerp van het volgende hoofdstuk.

12 De mens met een handicap: vroeger, nu en in de toekomst.

Wij begonnen dit boek met een schets van de situatie van ouders met een gehandicapt kind aan het begin van deze eeuw. Isolement (zowel financieel als praktisch) vormden daarbij de kern van het verhaal. De mens met een verstandelijke handicap werd in de eerste plaats gezien als iemand met een tekort waarvan de schade hoogstens dragelijk gemaakt kon worden door opname en verzorging.

Gelukkig veranderde dit. Er kwam - mede door de publiciteit door middel van onderwijsorganisaties en vooral van georganiseerde ouders - medische belangstelling voor het verschijnsel (toen genoemd) zwakzinnigheid. Er kwamen indelingen en benamingen op grond van verstandelijke vermogens en gedrag. En het idee vatte post dat er misschien 'iets aan gedaan' kon worden. Dat mensen met een handicap iets konden leren en in ieder geval niet buiten de gemeenschap hoefden te blijven.

Gewoon wonen in Amsterdam en...

Bovendien trad in 1968 de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten in werking waarmee de overheid de financiering van de zorg op zich nam. Dit gaf ouders de mogelijkheid om (zonder terug te moeten vallen op de Algemene Bijstandswet) gebruik te maken van voorzieningen die in de zeventiger jaren dan ook als paddestoelen uit de grond schoten. Pedagogen, orthopedagogen en psychologen deden hun intrede in de zorg en keken aandachtig naar 'de mens met een handicap'. Hierbij werd kleinschaligheid meer en meer een sleutelwoord, vooral in de sector van de gezinsvervangende tehuizen.

Maar onze stichting vervulde vooral een voortrekkersrol (voor ouders en overheid) door ook intramuraal kleine voorzieningen te bouwen.

...in Brummen.

Door het kleinschalige wonen en werken met en voor mensen met een handicap trad meer en meer de eigenheid van elk individu op de voorgrond. Dit alles werd versneld door de ontwikkeling van onze maatschappij naar een samenleving waar mensen mondiger werden, zich kenbaar maakten met hun wensen.

Ook ouders met een gehandicapt kind traden naar voren en vroegen voor hun kind passende opvang, 't liefst dicht bij huis en zo gewoon mogelijk. Zij maakten hun wensen bekend bij besturen en directies van instellingen.

En de gehandicapte mens zelf? Die ontwikkelt zich ook. Meer en meer mensen met een verstandelijke handicap geven te kennen 't liefst zo zelfstandig mogelijk te willen wonen en leven. Velen 'stroomden door' naar sociowoningen, dependances en projecten Begeleid Zelfstandig Wonen.

Natuurlijk vindt dit alles plaats in een context van wat haalbaar en wenselijk is. Niets moet. Mensen met een handicap hebben ook het recht gehandicapt te zijn. Dit betekent dat zij recht hebben op de beste zorg en begeleiding die er is, passend bij hun levensfase. En dit kan variëren van intensieve 24-uurszorg tot enkele uren begeleiding per week.

Maar een fundamenteel verschil met vroeger bij dit alles is dat nu het mens-zijn van de mens met een handicap voorop staat en niet zijn tekort. Hij is een mens met mogelijkheden en beperkingen, zoals ieder.

Gehandicapte en niet-gehandicapte kinderen spelen samen.

Een dagje te gast bij de Koninklijke Marine in Den Helder.

Een ander verschil ligt in het maatschappelijke vlak. De samenleving is meer betrokken bij het feit dat zij medeburgers heeft met een handicap. Door de kleinschaligheid en de ligging van de voorzieningen (in een gewone woonwijk, dorp of stad) maken de bewoners deel uit van de samenleving. Zij doen mee aan gebeurtenissen in de wijk, in de kerk, op het gebied van sport enzovoort.

De vraag "Moeten zij buiten blijven?" die de heer Dondorp in 1964 stelde in zijn lezingenserie bij de NCRV-radio kan ontkennend beantwoord worden. Nee, zij hoeven geen buitenstaanders meer te zijn. Zij kunnen deel uitmaken van de samenleving. Gelukkig scheidt de overheid daartoe ook meer en meer de mogelijkheden.

Integratie. Een woord dat wonderen werkt en overal toepasbaar is?

Nee, integratie is een langzaam en natuurlijk proces wat afhankelijk is van de gehandicapte, zijn mogelijkheden, zijn wensen, zijn persoonlijkheid en omstandigheden.

Als stichting kun je alleen zoveel mogelijk de voorwaarden scheppen voor een zo goed mogelijke inbedding in de maatschappij. Dat betekent dat bij het realiseren van een nieuwe voorziening rekening gehouden moet worden met de draagkracht van dat stukje samenleving waar die voorziening komt. Dus geen grote voorziening in een klein dorp. De maatschappij niet overvoeren.

Het betekent tegelijkertijd dat alle betrokkenen bij onze organisaties, ieder op zijn/haar plaats, de maatschappij kunnen helpen om te gaan met deze, hun medemensen. Door er over te vertellen, ze eens uit te nodigen.

Het is goed in dit verband op te merken dat ook de media, die steeds meer de spreekbuis worden van wat in de samenleving leeft, anders omgaan met mensen met een handicap dan voorheen.

Was het in de tijd van Joop Dondorp nog nodig emotioneel het volk op te roepen om iets voor deze 'stakkerds' te doen, door de jaren heen werd er 'objectiever' over hen gepraat en geschreven. En over hun ouders, familie en de medewerkers die met hen werken, wonen en leven. Er kwamen documentaires en discussies.

Een mijlpaal mag in dit verband genoemd worden de uitzending van NCRV's 'Rondom tien' van 26 april 1991. Hier werd voor het eerst doelbewust gesproken met mensen met een verstandelijke handicap. Net zoals men praat met elke andere 'consumentengroep' in Nederland.

Consument. Cliënt.

Het woord 'cliënt' duikt steeds vaker op in de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap en tevens in de overheid en politiek. Het is geen quasi-bedrijfsachtige term die uit trendy-overwegingen wordt gebruikt.

Het geeft doelbewust aan dat een zorginstelling diensten verleent aan cliënten die kritisch tegen die verleende diensten aankijken.

De ervaring leert nu al dat (jonge) ouders zelf meer en meer

willen beslissen waar en hoe hun kind komt te wonen. En zij kiezen op basis van het feit of een voorziening huiselijkheid, deskundigheid en persoonlijke betrokkenheid uitstraalt. Deze persoonlijke keuze van de cliënt (en ouders/familie) zal nog worden versterkt als de overheid gaat werken met het zogenaamde cliëntgebonden budget. Dan krijgt niet meer de instelling het geld, maar de cliënt. Binnenkort starten hiermee experimenten in onze sector, evenals die reeds plaatsvinden in de bejaardenzorg.

En wat gebeurt er met de wachtlijst?

De verwachting is dat deze wachtlijst op den duur zal verdwijnen. Door een grotere differentiatie in zorgaanbod (logeerhuizen, logeerfuncties vanuit voorzieningen, flexibele structuur waarin zorg thuis en zorg in de instelling elkaar aanvullen, meer mogelijkheden voor voorzieningen om dagopvang te verlenen aan thuiswonende cliënten, meer faciliteiten op het gebied van vervoer), zullen veel wachtlijsten aanzienlijk inkorten. Wetenschappelijk onderzoek heeft onlangs al aangetoond dat de werkelijke hulpvraag van gezinnen met een gehandicapt kind is op te vangen met andere middelen dan een opname in een inrichting.

Ook internationale ontwikkelingen versterken de inbreng van de cliënt. Binnen het Europees Parlement gaat men ervan uit dat binnen Europa de mondigheid van gehandicapten en hun ouders/familie zal toenemen, versterkt door cliëntgebonden budgetten.

Organisaties kunnen niet meer volstaan met meer van hetzelfde, maar zullen wezenlijk klantgericht moeten gaan werken. Vandaar dat onze stichting in het recente Beleidsplan 'Zorg

zonder grenzen' 1991 - 1995 daar nu al volop mee bezig is. Wij streven er naar een organisatie te zijn waar ouders met elke hulpvraag rondom hun gehandicapte kind terecht kunnen. Dat zij niet meer van de ene naar de andere instantie gestuurd worden, afhankelijk van wat nodig is. De opdeling intramurale, semimurale of extramurale hulp (met ieder zijn eigen hulpverleningskanaal en eigen wet- en regelgeving) is achterhaald.

Eén loket, één adres. Met daarachter een breed scala aan kwalitatief goede zorg, thuis of dicht bij huis. Kleine voorzieningen waarin zo gewoon mogelijk gewoond, gewerkt en geleefd kan worden. Tussen de mensen. Dit alles gedragen door een sterke organisatie, die tot op het hoogste niveau verankering in de samenleving garandeert.

Goede zorg, christelijke zorg. Daarvoor is onze stichting opgericht. Om voorzieningen en omstandigheden te realiseren waarin ouders de zorg voor hun gehandicapte kind in vertrouwen (gedeeltelijk) aan onze medewerkers over durven laten, om samen met de medewerkers de sfeer in de voorziening zoveel mogelijk een thuis-sfeer te doen zijn.

30 jaar Landelijke Protestants-christelijke Stichting Philadelphia Voorzieningen.

Aan de wieg stond Joop Dondorp. Onze stichting heeft onnoemelijk veel aan hem te danken. Veel initiatieven die onze stichting vandaag de dag neemt zijn de uitwerking van zijn vooruitstrevende opvattingen.

Maar vooral, veel ouders en mensen met een verstandelijke handicap is hij tot steun geweest. Letterlijk dag en nacht stond hij voor hen klaar. Dit boek is een blijk van erkentelijkheid voor zijn niet aflatende bezieling.

*30 Jaar
Stichting Philadelphia Voorzieningen:*

*Samen feestvieren met
de plaatselijke bevolking in
Giethoorn.*

Slot

In een interview voor de NCRV-tv in de serie 'Profiel' op 29 maart 1986 (de heer Dondorp was toen 80 jaar) vroeg de interviewer Niek Heizenberg:

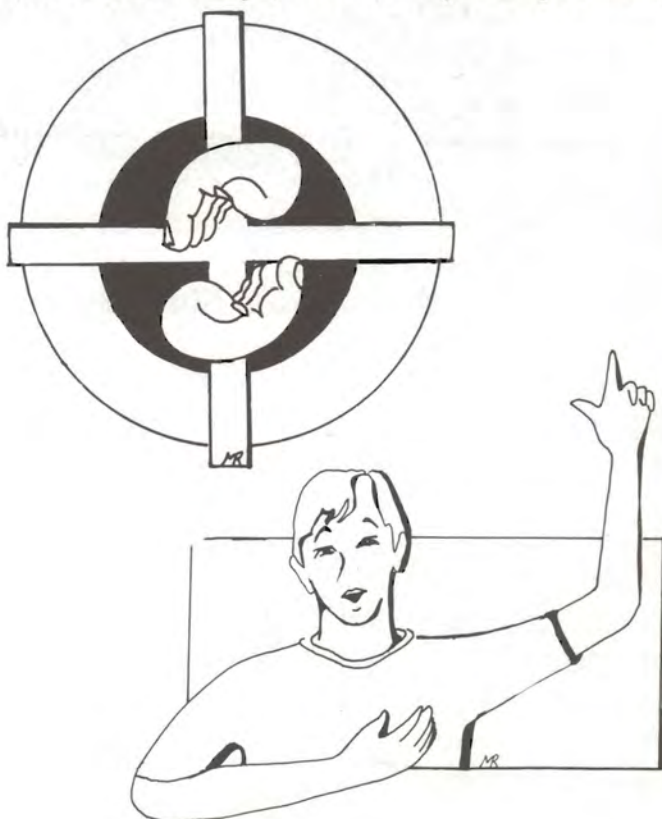
"Meneer Dondorp, u bent voortdurend bezig met de mens met een handicap. Kunt u ook aangeven wat daarbij uw emotie is?"

De heer Dondorp antwoordde: "Sommige gehandicapte mensen doen belijdenis van hun geloof. Toen ik aan één van hen vroeg: waarom doe je nu belijdenis van je geloof? antwoordde hij:

'Ik hou van de Here Jezus'.

Over geloof kun je veel praten en discussiëren in allerlei kerken en situaties maar als je alles er om heen weghaalt blijft dit ene zinnetje van die mens met een handicap over: Ik hou van Jezus.

Die kleine kern, dat ene zinnetje, dat is mijn inspiratie geweest".

Johannes Jacobus Dondorp

geboren 16 oktober 1906

Johannes Jacobus Dondorp werd in Delft geboren in een Gereformeerd onderwijzersgezin. Zijn vader was hier hoofd van een MULO-school.

Na de lagere school en MULO (het gezin was inmiddels verhuisd naar Utrecht) was hij enige tijd werkzaam op een handelskantoor. Deze fuseerde en Joop Dondorp stond op straat. Wat nu te doen? Het waren de dertiger (crisis)jaren. Op aandringen van zijn vader volgde hij de opleiding aan de christelijke kweekschool voor onderwijzers (Rehoboth) te Utrecht. In deze tijd kwamen zijn leidinggevende capaciteiten al sterk naar voren: hij was voorzitter van de leerlingenvereniging, later van de oud-leerlingen. Tevens was hij voorzitter van de Jongelingsvereniging 'Dr. Abram Kuyper'.

Hij vervulde zijn militaire dienstplicht.

In 1927 vond hij een werkkring bij een zogenaamde opleidings-school, de Dr. H. Bavinckschool in Den Haag. Maar het gewone onderwijs trok hem helemaal niet zo erg. Toen al ging zijn belangstelling uit naar het Buitengewoon Onderwijs.

In 1932 werd hij benoemd aan de enige christelijke school voor Buitengewoon Onderwijs in Amsterdam. Vlak voor de oorlog werd hij benoemd als hoofd van een nieuw op te richten school voor Buitengewoon Onderwijs in Gorinchem. In 1949 vestigde hij zich in Hilversum, waar hij hoofd werd van de Wisseloordschool voor Christelijk Buitengewoon Lager Onderwijs. Ook was hij leraar wiskunde aan de christelijke avond-U.L.O. en aan de protestants-christelijke cursus tot opleiding van kleuterleidsters, waar hij Maatschappelijk Werk doceerde. Op zijn vakterrein nam hij vele functies waar: in de Unie voor Christelijk Buitengewoon Onderwijs als hoofdbestuurslid, waaronder het voorzitterschap; in het Christelijk Pedagogisch Studiecentrum en als lid van de Staatscommissie inzake een wettelijke regeling van het B.L.O.

Ook was hij vele jaren eindredacteur, zowel van een vakblad op dit gebied (CBO: tijdschrift voor Christelijk Buitengewoon Onderwijs) als van een periodiek voor het Christelijk Onderwijs 'School en Huis'. Hierin was hij verantwoordelijk voor de rubriek 'Buitengewoon Onderwijs'. Het blad was bedoeld voor ouders en kinderen van christelijke scholen.

Daarnaast heeft hij als direct betrokkene bij geestelijk gehandicapte kinderen ook veel werk verricht voor hun nazorg en de oprichting van dagverblijven.

DonDorp

Hij was één van de initiatiefnemers tot de oprichting van de 'moeder' van onze stichting, de Protestants christelijke Vereniging van ouders en vrienden van het afwijkende kind 'Philadelphia' in 1955. Hiervan was hij vanaf de oprichting tot 1974 voorzitter. Hij ontving van de Vereniging de gouden Philadelphia-speld en werd bij zijn afscheid benoemd tot ere-voorzitter.

Ook was hij mede-oprichter en eerste voorzitter van de Landelijke Protestants-christelijke Stichting Philadelphia Voorzieningen (voorheen: Tehuizen) van 1961 - 1978.

In het jaar van zijn afscheid is, om zijn naam in ere te houden, opgericht de Stichting J. J. Dondorp Fonds. Deze stichting heeft tot doel: het verlenen van ondersteuning aan de mensen met een handicap die wonen in de voorzieningen van de Stichting Philadelphia en de stimulering en verbreiding van (wetenschappelijke) kennis over de zorgverlening. De Stichting J.J. Dondorp Fonds organiseert jaarlijks (minstens) één landelijk congres voor ouders, medewerkers, beleidsmakers uit de politiek, overheid en wetenschap. Deze congressen staan inmiddels landelijk hoog aangeschreven en trekken veel bezoekers. Tevens is ingesteld de jaarlijkse J. J. Dondorpprijs voor betrokkenen bij de Stichting Philadelphia Voorzieningen die een idee hebben aangedragen dat de zorgverlening ten goede komt.

Onderscheidingen

Voor zijn werk voor de 'minder bedeelde mens' ontving de heer Dondorp verschillende officiële onderscheidingen.

Als voorzitter van de Unie Christelijk Buitengewoon Onderwijs en als hoofd van de Christelijke School voor Buitengewoon Lager Onderwijs te Hilversum, werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau (12 oktober 1962).

Voor zijn jarenlange en belangeloze toewijding aan het geestelijk gehandicapte kind en voor de begeleiding van de ouders kende het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlands Verbond hem in 1977 de VISSER-NEERLANDIA-prijs toe. (De prijs is genoemd naar de heer mr. H. L. A. Visser die ijverde voor versterking van de persoonlijkheid in het belang van de samenleving. Deze prijs wordt zowel aan Nederlanders als aan Belgen uitgereikt).

Bij besluit van 25 januari 1971 werd hij benoemd tot EREBURGER van de gemeente Hilversum voor zijn landelijke en plaatselijke initiatieven voor het geestelijk gehandicapte kind en zijn ouders.

Nawoord van de optekenaarster

Bea Nijhof.

Toen mij gevraagd werd of ik als 'optekenaarster' wilde fungeren voor een boek met herinneringen van de heer Dondorp, ben ik hier enthousiast op in gegaan. Het hoe en waarom van het ontstaan van onze stichting boeide mij altijd al. Waarschijnlijk omdat ik het gevoel had dat je een organisatie steeds in het perspectief van zijn eigen biografie moet zien. Niet om in het verleden te blijven hangen, maar om de eigenheid te ontdekken en dit naar de toekomst toe te vertalen in cultuur en organisatie-structuur.

Ik had de heer Dondorp verschillende malen ontmoet en was ook al wel bij hem en zijn echtgenote thuis geweest in Hilversum. En zo toog ik nu weer verschillende malen naar Hilversum, gewapend met een cassetterecorder. De heer en mevrouw Dondorp zijn bijzonder hartelijke mensen bij wie het goed toeven is.

De nog altijd sterke persoonlijkheid van de heer Dondorp maakte grote indruk op mij, zonder mij te 'verpletteren'. Ikzelf werk nog maar enkele jaren bij de stichting, en ik had dus alle reden mij een groentje te voelen in vergelijking met de Nestor van de gehandicaptenzorg in Nederland. Maar de heer Dondorp gaf mij geen enkel moment het gevoel van niets te weten, integendeel. Tijdens de interviews en gesprekken over het vele wat hij in zijn lange leven ter hand heeft genomen, trof mij zijn - zoals wij het nu noemen - 'no-nonsense'-houding. Kort maar krachtig, geen flauwekul, niet 'klessebessen', maar doen. En als je iets doet, moet je het goed doen, anders moet je het laten. Hij ging altijd recht op zijn doel af, wist de juiste mensen in te schakelen, en had veel, heel veel energie, dadendrang en motivatie.

En humor. Tijdens onze gesprekken heb ik vreselijk veel en voluit gelachen. Het was prachtig om de heer Dondorp nu, in zijn 85ste levensjaar, met een relativerend, maar scherp oog terug te zien kijken naar allerlei mensen en gebeurtenissen van jaren her.

Ik vond het opvallend hoe hij altijd met hart en ziel initiatieven had genomen, maar er toch ook heel objectief naar kon kijken. En als iets niet goed liep, dan stoppen of drastisch veranderen.

Ik kende de heer Dondorp als oprichter en eerste voorzitter van onze stichting en ik had de indruk dat onze stichting zijn levenswerk was. Maar opeens realiseerde ik mij dat de heer Dondorp al 55 jaar oud was toen hij onze stichting oprichtte. Een 'normaal' mens verkeert dan, maatschappelijk gezien, bijna in zijn nadagen. Zo niet de heer Dondorp. Naast zijn vernieuwende rol bij het Buitengewoon Onderwijs, ging hij ook nog pionieren in het veld van het oprichten en beheren van huizen voor mensen met een handicap. Dit alles als 'logisch' gevolg van zijn voortdurende betrokkenheid bij ouders/gezinnen met een gehandicapt kind.

Het meest typerende van de heer Dondorp vond ik wel het volgende.

Toen het belangrijkste materiaal voor de optekening van zijn herinneringen op schrift was gesteld, zei hij: "Och, het is allemaal wel leuk, maar eigenlijk is het verleden niet zo belangrijk. Ik heb in mijn leven nooit achterom gekeken, maar altijd vooruit. Want morgen, daar gaat het om".

Herinneringen voor de toekomst.

Bea Nijhof, 1991.

'Herinneringen voor de toekomst.'

geeft Bea Nijhof de mogelijkheid haar ludieke schrijftalenten te tonen.

Bea werd na de HBS-opleiding medisch analist en raakte vertrouwd met de exacte wetenschap bij de Landbouwwuniversiteit te Wageningen.

Daarna studeerde zij met succes Franse Taal- en Letterkunde.

In 1988 kwam zij bij Philadelphia om de public relations te ontwikkelen.

Sinds 1988 heeft Bea zich intensief met haar werk beziggehouden en daardoor praktisch alle aspecten van de zorg leren kennen.

Het is heel verrijkend om in dit prachtige boek te lezen hoe zij gesprekken met mijn grootste leermeester, de heer J.J. Dondorp, heeft opgeschreven.

Met dit boek heeft Bea een waardevolle bijdrage geleverd aan de geschiedschrijving van de protestants-christelijke zorg voor verstandelijk gehandicapte mensen in Nederland.

Twee bijzonder talentvolle mensen: de heer Dondorp en Bea Nijhof.

De lezer zal van het boekje smullen.

Cees Hovenkamp,
voorzitter Raad van Bestuur,
Stichting Philadelphia Voorzieningen.